

2020. január

Imbora

kíváncsi diákok lapja

Látom mögöttem
az élet folyamát
Edóságok
15. oldal

16.

Cimbora Kaláka Pályázat

A találkozások sora és a közös munka idén is folytatódik, a **februári Cimborában** meghirdetjük a **16. Cimbora Kaláka Pályázat**ot. Hármás csapat tagjaként és egyénileg is pályázhatsz.

A fődíj részvétel a nyári táborban.

Küldj egy **szelfit**
kedvenc **olvasmányoddal!**

Várjuk kedvenc olvasmányoddal készült szelfidet a Cimbora Facebook-oldalán!

Cimbora - Kíváncsi diákok lapja

Ha még nem tetted, **kedveld az oldalt,**
és **küldd el a fotódat!**

Cimbora

CIMBORA – 2020. január, XXX. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

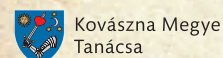
A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE1505SV01455331500
BRD Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Forrai Tibor, Gergely Edó,
Jakab Villó Hanga, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Müller Henrietta, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Sipos-Gaudi Tünde illusztrációja
Borítóterv, könyvtypográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimbora-szerkesztőség: Szabadság tér 7. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

NKA
Nemzeti Kulturális Alap

RMDSZ
KOMUNITÁS
ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMUNITÁS ALAPÍTVÁNY

ROMÁNIA
ROMANIA
ROMANIA

Tartalom

Cimbirodalom

Visszapillantó három évtizedre 4. oldal
Balázs Imre József: **Írógépen osztályújság**
Gál Andrea: **Világbéke**
Lövetei Lázár László: **„Mindenem a tévé”**
Fekete Vince: **Helyi idő**
Gergely Edó: **A felelőség csirái**

Kollár Árpád és rendetlenre rendezett versei 7. oldal

Zágoni Balázs: **Odaát**
(részlet az azonos című regényből)
Kézzel írott levél 9. oldal

Csak 1 vers

Lövetei Lázár László rovata
Szálinger Balázs: **Dunavirágzás** 13. oldal

Cimbirodalom

Külső-belső falak között (4.)
Szócs Imre fordítása 14. oldal

Szín-tér

Vetró-Bodoni Barnabás rovata
Sikított, ha nem engedték befejezni a festményét
A Szín-téren: Congo, a „rokon” művész ... 16. oldal

Barangoló

Kónya Éva rovata
Híres magyar festők - ahogyan önmagukat látták 18. oldal
„Festőszelfik” a reneszánsztól napjainkig 19. oldal

Erdélyi cigány mesevilág

Végh Balázs Béla rovata
Magyar mesemotívum a cigány népmesékben 22. oldal

Edóságok

Gergely Edó rovata
Látom mögöttem az élet folyamát 25. oldal

Cimbi olvasólámpája

A fontos dolgokért való kiállásról 26. oldal

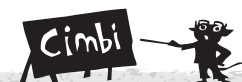
Otthon a természetben

Köllő Zsolt rovata
Utáncok nyomában 29. oldal

Cimbi naplója 30. oldal

Cimbi képtára

Kónya Éva rovata
Őnarcképek ecsettel, palettával 31. oldal

Visszapillantó három évtizedre

Harminc évvel ezelőtt, Nicolae Ceaușescu és társai bukásával, bekövetkezett a romániai rendszerváltás. Az évforduló alkalmából a Cimora olyan rendszeres vagy állandó szerzőit, akik már többé-kevésbé felnőtt fejjel éltek meg az akkori időket, arra kértük, idézzék fel a sorsfordító, 1989. december végi, 1990. január eleji napokat, úgy hogy a következő kérdések egyikére vagy mindegyikére válaszolnak általuk választott műfajban, formában: 1. Mi az a történet, amire leginkább emlékeznek a rendszerváltás napjaiból vagy közvetlenül az első „szabad” napokból, hetekből? 2. Melyik az a tárgy, ha van ilyen, amelyikhez számukra leginkább kötődik a régi és az új világ közti váltás, átmenet?

A beérkezett válaszokat az alábbiakban közöljük. (Sz. Sz.)

BALÁZS IMRE JÓZSEF

Írógépen osztályújság

Vakáció volt, nyolcadik osztályosként külön felkészítő órára jártunk délelőttként, hogy a felvételi kilencedik osztályba majd jobban menjen. Ezeket az iskolában tartottuk, jól össze lehetett kötni egy-egy hógolyózással vagy téli focival.

Valószínűleg aznap is felkészítőre mentem volna, amikor az iskolába indulás előtt bekapcsoltam a rádiót – a zenei műsort vártam volna, amelyet rendszeresen hallgattam külföldi és román rockzenekarok miatt. A zenei műsor helyett valakik azt kiabálták a rádióban, hogy „Szabadok vagyunk!” Aztán a tévét is bekapcsoltuk, világossá vált, hogy miről van szó: valami tényleg megváltozott. Lehet, hogy már nem is abba az iskolába fogok felvételizni kilencedik osztályba, ahová kényszerűen terveztem, hanem abba, amelyikbe a bátyám is járt korábban, s

GÁL ANDREA

Világbéke

Valahogy mindig féltem a háborútól. Pedig gyermekkorom legnagyobb részében Világbéke volt. A Világbékéről beszélt a Haza Sólymai című folyóirat borítója, a Dolgozó Nőben számos fénykép-összeállítás, ez volt az 1980-as moszkvai olimpia üzenete.

Mi is a Világbékét hirdették apró sólymökként, amikor az óvó nénivel lendületesen begyakorolt szavatainkat elsivogtuk. Erről beszéltek nekünk, amikor pionírnnyakendőt kaptunk, és a szeptemberi krumpli- és murokkitermelés, amelyre öt-hatodikosokként vonultunk ki, szintén a Világbékéhez kapcsolódott.

amelyikben, úgy hírtelt, már csak román osztályokat indítottak volna, egy textilipari profilútól eltekintve.

Bátyám épp katona volt, abban a zónában, Arad környékén, ahol a rádióhírek szerint sok lövés dördült azokban a napokban. Emlékszem a postán érkezett leveleire, amelyekben aztán elmesélte, milyenek voltak azok a napok, amikor bevezényelték őket Aradra a forradalom idején. Nem voltak híreink róla néhány napig – feszült várakozás volt bennünk, hogy minden rendben van-e...

Utána már az eufória volt a meghatározó: hogy bármit meg lehet csinálni. Ha egy tárgyat kell kiemelni az akkoriak közül, akkor egy régi írógépet mondanék. Külföldről érkezett, a rendszerváltás napjaiban. Írógépszalag és indigópapír – akkoriban ismerkedtem ezekkel a tárgyakkal is, amelyek azóta nagyjából el is tűntek az életünkből. Számomra akkor azt jelentették, hogy írógépen sokszorosított osztályújságot fogok indítani. Voltak benne hírek, viccek, riportok, dalszövegek. Minden, ami akkor fontosnak tűnt. Egy részük számomra mindmáig fontos, elkísér, amikor a *Korunk* folyóirat szerkesztőjeként kéziratokat kérek az éppen soron következő lapszámba.

A politikáról akkor, nyilván, fogalmam nem volt, de a Világbékében biztos voltam. Abban is, hogy rossz lehetett nagymaméméknak, akik majdnem két világháborút éltek át, és rossz lehetett anyáméknak, akik még nem lehetek annyira biztosak a Világbékében, mert, ugye, az ő gyermekkorukban még csak építették azt. Nekünk viszont jó volt, amikor minikatonai egyenruhánkban, sólymökként és pionírokként tartottuk fenn a Világbékét. Csak egy kicsit szorongtam ilyenkor, csak egy kicsit aggódtam, hogy a váll-lapjain fehér pántokat és rojtokat viselő iskolai tiszt nem talál mindent rendben, amikor a Négyzetnek nevezett izében feszengünk vigyázállásban. Csak egy kicsit utáltam a mocskosfehér színű, műanyag pioníringet, a rakott szoknyát és a műbőr övet, amiben, nem túlzok, úgy néztem ki, mint egy kifejlett cukorrépa. Ezekről eltekintve örültem, hogy a Világbéke részese lehetek.

Hatodik osztály telén megkavarodott a világ. Brassóban, a munkásnegyedben pár napig a háború szele érződött. Egyik bálmatból a másikba estem. Azzal kezdődött, hogy apám, aki a Steagu Roșu tehergépkocsigyár tervezőmérnöke volt, már dél körül hazajött. Aztán a Csigahegyén túl a központban, fegyverropogás hallatszott. A negyedik emeleti konyhaablakból néztünk arrafelé, de nem láttunk semmit. Csak az a fura pufogatás. Aztán a bátyámat, aki akkor már középiskolás nagy vagány volt, elakarták vinni az utcáról valami karszalagosok, mert túl sötét volt a haja. „Te nem terrorista vagy-e?” – kérdezték, de aztán elengedték. „Puskájuk volt” – mesélte a bátyám. A szüleink megtiltották, hogy kimenjünk a lakásból. Nem bántam olyan nagyon, mert a tévében hirtelen napközben is műsor lett. Igaz, hogy nem a Tom és Jerry vagy a Nevetés kaszkadőrei, amiket nagyon szerettem, hanem pulóveres férfiak és néha szemüveges nők beszéltek izgatottan. Azért érdekes volt így is.

Este lementünk az alsó szomszédékhoz, akiknek színes tévéjük volt. Ott néztük Nicolae és Elena Ceaușescu bűnvádi tárgyalását. Öregek voltak, kicsik, foltos az arcuk és szürke. Sajnáltam őket. A felnőttek összevissza beszéltek. Én belealudtam. A kivégzést így utólag, felnőttkoromban néztem meg. Azt kell mondanom, hogy a tárgyalás estéjén különösen kegyes volt az álom, hogy rám telepedett.

LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ

„Mindennem a tévé”

1986 őszén kerültem bentlakó diáknak a székesfehérvári Dr. Petru Groza Ipari Líceumba (ma Tamási Áron Gimnázium). Túlzás lenne azt állítani, hogy „kulturális sokként”

éltem meg a faluról városra kerülést, de az ébresztő reggel 6-kor már tényleg „sok” volt. Minden hálóterembe hangszóró volt beszerelve, nevelőink tehát – ébresztő gyanánt – zeneaudícióval kedveskedtek reggelente a diákságnak: „Anyám nem kapott virágot, / Apám keze odavágott...” – recsegett a hangszórókból Deák „Bill” Gyula összetéveszthetetlen hangja, mi meg alvajáróként vánszorogtunk a mosdóba, hogy hideg vízzel (még víz nem volt) szembelocsoljuk magunkat. Érdekes módon nem utáltam meg se a „Királyt”, se a *Rossz vér* című albumot (sőt, azóta ez az album bakelitestül-lemezborítástul bekeretezve lóg dolgozószobám falán). Ezen az albumon szerepel a fentebb megidézett, *Mindennem a tévé* című dal is.

„Melyik az a tárgy, ha van ilyen, amelyikhez számmodra leginkább kötődik a régi és az új világ közti

Aztán csend. Bizonytalanság. Apám a Szabad Európa Rádió adását kereste, hogy ellenőrizze a tévében látottakat. Még így sem lehetett tudni semmit. Felröppent a hír, hogy megmérgezték a városban az ivóvizet. Kik? Nem tudni. Miért? Azt még annyira sem. A díszhalainkkal kísérleteztünk. Egy órát hagytuk őket úszni a csapvízben. Ha ők nem halnak meg, talán mi sem. Aztán kimerészkedtünk a lakásból. Az első utam a szabad világban a Zambila cukrászdához vezetett. „Zmeuráta” üdítőt hoztak, sokat. Na, ez nincs megmérgezve, mert a forradalom előtt töltötték. Sorba álltam, és egy nagy szatyor rózsaszínű, málnaízű, dugaszolt lötytel értem haza. Jól meghúzta a karom, míg cipeltem. Ittuk. Aztán még egy-két napig a halak őrizték biztonságunkat.

Közben karácsonyeste is volt. Azt tudom, hogy édesanyám, minden háborús aggodalmát félretéve, elhozta nekünk a barátnőjétől a géppel kötött, mintás pulóvert. Én pillangókat kaptam. Néztünk egymásra a fa alatt. Nem tudtuk, mi következik. De már nem szorongtam. Ami történt, az mind valóságos volt, és nem fenyeget semmi további veszedelemmel. Érzékelni kezdtem a jelent.

A Világbéke pedig? Attól végképp búcsút vettünk. Soha többé nem lehettem annyira biztos semmiben. Hála a jó Istennek.

váltás, átmenet?” Gondolkoznom se kellett a válaszon, azonnal mondtam is magam elé félhangosan: a fekete-fehér tévé. Érettségi előtt álló negyedéves nagydiák voltam 1989 decemberében, éppen otthon, Lovétén, téli vakáción. Talán a véletlen számlájára írandó, de szó szerint „élőben” néztem az ún. forradalmat: ahogyan Nicolae Ceaușescu 100 plusz lejt ígéretet szónokol a népnek („Dhagi tovahăși...”), aztán ahogyan „zavar áll be az erőben” (vö.: „Miért zúg a tömeg? / Kívánja eskümet?”), aztán ahogyan eltűnik a kép a fekete-fehér tévében (ahogy mi mondtuk: „elvétték az adást”)... Aztán ahogyan megjelenik a síró tévébemondó (a nevét, sajnos, már elfelejtettem), aztán ahogyan Mircea Dinescu gesztikulál felénk elnyúlt pulóverében... aztán az agyonlőtt diktátor házaspár a kaszárnya udvarán...

Bizony, azokban a napokban mindenem volt a fekete-fehér tévé. Azóta is fekete-fehérben látom az akkori történeteket. Tény, hogy a fekete-fehér képek nem szolgálnak olyan részletgazdagsággal, mint a színesek, viszont amit megmutatnak, nagyon élesen be tudnak vésődni az ember retinájába-emlékezetébe...

Harminc év telt el azóta. Rettenetesen *kiszínesegett* időközben az én világom is, olyannyira, hogy csak most jut eszembe föltenni a patetikus kérdést: vajon melyik szeméthegy mélyén lehet most az a régi, fekete-fehér mindenem-tévé?

FEKETE VINCE

Helyi idő

A hazafias zene, kórusművek, indulók pattogó ritmusa hirtelen megszakad, pillanatnyi csend, recsegés, ropogás, zúgás, sercegés, Győzelem!, Victorie!, kiáltja egy hang a lelkes szölamok közé, Győztünk!, Szabadság!, Am invins!,

köül meg a szentléleki tanári közössége, akik már a vízállásjelentésben sem hittek ebből a tévéből, ebből a rádióból; Győztünk, Elvtársak!, merevedik szoborra mindenki, a párttitkár, az óvónők,

GERGELY EDÓ

A felelőség csipái

Tizenegy éves voltam. A falunkban csak mi vultunk fel, gyermekek. A felnőttek megmosolyogták, nem csatlakoztak hozzánk, de mi komolyan gondoltuk. Az akkori

matektanárunk vezetésével bementünk a néptanács udvarára, ott kivágtuk a zászlóból a címert, aztán a lyukas zászlókat lobogtatva vonulgattunk fel-alá a faluban. Az eufória érzése az egyik nagyon erős érzésem. A másik a jeges félelem. Ugyanis hazaérve az összes tankönyvből kitéptem az első oldalakat, Ceaușescu arcképét és a himnuszt. A kitépott lapokat bedobtam a csempekályhába, ahol pillanatok alatt elégték. Talán már másnap hallottam olyan kószá híreket, hogy mégsem sikerült a rendszerváltás, Ceaușescu visszaveszi a vezetést és a hatalmat, és akkor iszonyúan megtorolják az árulást. Ellenőrizni fogják a tankönyveket is, s ha nincsenek meg az első oldalak, akkor a szülőket börtönbe vetik. Ez a félelem

az igazgató, a helyettesek; a nők a szájuk elé kapják a kezüket,

ugrándoznak örömben, ölelkeznek, és percek múlva már mindannyian ott találják magukat az utcán, az elágazásnál, kurjongatnak, hihetetlen boldogság, öröm, a szabadság eddig soha nem tapasztalt érzése ömlik át rajtuk; egy teherautó áll meg hirtelen,

valaki egy korsó bort lóbál a kezében, lelkesen adja körbe; a városközpontban, a főtéren már hömpölyög a tömeg, élén közismert börtönviselt pasas fekete zászlóval, a néptanács felé vonulnak, végig az üresen füstölő, szétvert milícia épülete mellett;

Omagiu-kötetek lánognak nagy halomban a könyvüzlet (Librairie) előtt, az egyik udvartér végében vérző milicistát vezetnek a „forradalmárok”, akit nemsokára meg fognak lincselni; a tanácselnök pedig – jobbról-balról közrefogva – a néptanács erkélyén életéért könyörög...

végigkísérte a decemberi eseményeket, talán csak akkor lélegeztem fel, amikor kivégezték őket, vagy talán csak pár hónap elteltével. Mindenképpen együtt él bennem az emlék, annak a képe, hogy valami halatlant megtehetek, és van is bátorságom megtenni, illetve a felelőség, ami a tettek következményeivel jár, amelyek esetleg másokat, szeretteimet is érintik. Talán engem pontosan akkor érintett meg a terror, amikor a romániai kommunizmus, legalábbis annak a diktatórikus formája, éppen elmúlóban volt...

A műanyag együtt jelent meg az édesített üdítővel, a színes édességekkel és a tévével. Elég hamar kiábrándultam mindegyikből. Tizenegy éves koromban már nem tévéztem, nem ittam üdítőt, és igyekeztem minél kevesebb műanyagot használni, ami nem a szuper környezettudatosságomból eredt, hanem abból a nagy gondból, hogy egyszerűen nem volt, ahová dobni a szemetet. Az Olt gyönyörű partja iszonyúan nézett ki a felhalmozott szeméthegek miatt. Az átmenet tárgya számomra egy kifejezésben ez: műanyag zacskó.

Kollár Árpád és
rendetlenre rendezett versei

Kollár Árpád zentai származású szegedi költő *Milyen madár* című kötetéből választottunk ki néhány verset, és arról faggattuk a szerzőt, hogyan viszonyul fiatal olvasóihoz, lehet-e akadály a felnőttek zárkózottsága a gyerekek nyitottságával szemben, és hogy miért is nem ír „normális verseket”.

- Kicsiknek nem ajánlják megbeszélés nélkül olvasni a verseket - vajon a fiatal olvasók elég lazák tudnak lenni a versek humorának és provokatív stílusának befogadásához?

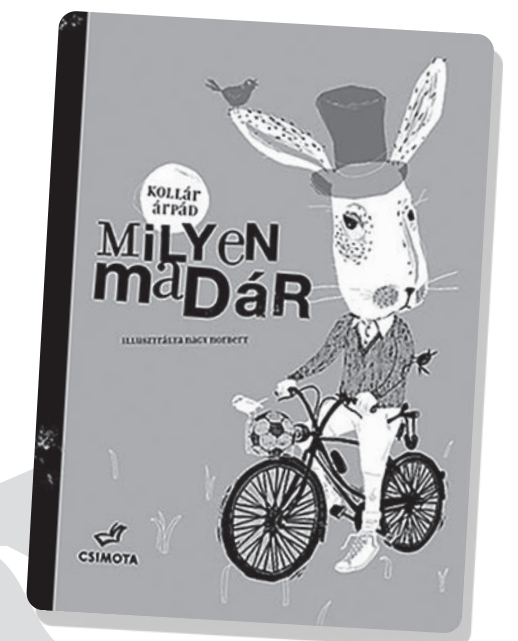
- A közös olvasás nagyon fontos, nem lehet megspórolni a gyerekekkel töltött időt. Olvasás után vagy akár közben érdemes beszélgetni. A gyerekek kérdésekkel bombáznak, sokszor olyan részletek kötik le a figyelmüket, amelyeket mi észre sem veszünk. Nagyon másként látják és érzékelik a világot, ezért nem kell, sőt, nem szabad félni az olyan versektől, amiket a felnőttek furcsának, különösnek, másnak látnak. Nem az a kérdés, hogy ők elég lazák tudnak-e lenni, hanem az, hogy mi, szülők és pedagógusok elég nyitottak vagyunk-e. A gyerekek sokkal lazábbak, bátrabbak, nyitottabbak és őszintébbek. Szóval, úgyis jelzik, ha valami nem érdekli őket. Ha pedig beüt egy-egy vers, akkor meg kérdeznek, gondolkodnak ezerrel.

- A legkisebbek eléréséhez elengedhetetlen a nyitott szülői közvetítés, olyan felnőttek, akik nem futamodnak meg a szövegek őszinteségétől, pimaszságától? Ezt mennyire látod problémásnak, kizárónak?

- Nem vagyunk egyformák. Én unom a kosárlabdát, de nagyon szeretem a kézilabdát. Pedig távolabbról nézve nagyon hasonlóak. Mindkettőt labdával játsszák izdadt emberek. Vers és vers között is nagy különbség van. Az én verseim csak látszólag formabontóak, ha kicsit megkapargatjuk őket, ha közelebb hajolunk hozzájuk, akkor látszik, hogy nagyon is hagyományos versekből táplálkoznak. Szóval, az nagyon is normális, ha valakinek nem jön be minden vers. De az a tapasztalatom, hogy azok az elvetemült szülők, akik verset olvasnak a gyerekeknek, nem futamodnak meg. És nem is kevés ilyen szülő van.

- „Miért nem írsz »normális« gyerekverseket?” - kaptál ilyen kritikát? Mi rá a válaszod, ha igen?

- Írok én, csak azok unalmasak, akár a kosárlabda. Meg hát rendes versek ezek, csak egy kicsit rendetlenre vannak rendezve.

Milyen madár

ki lopta el idén a tavaszt, milyen madár vitte magával délre, és milyen madár szárnyán suhogott be újra északra a tél, ki harapta le fagyos foggal a rügyeket a bokrok ágairól, melyik padlásra rejtette előlünk a hóvirágot, a nárciszt,

és hova bújunk a tél elől, ha már lecseréltük a télkabátot, a sapkát is a fiókba tettük, és elveszett a sálunk is régen, milyen északi madár hozott kései havat most a nyakunkba, kihez bújunk melegedni, ha apa már elutazott a hosszú útra.

Mi lesz a hóval

anya, mi lesz a macimmal, hogyha meghalok, velem jöhet vagy egy másik kislánnyal alszik, és a biciklim majd nélkülem gurul tovább, és zöld lesz vagy átfestik, ha már nem kell nekem, és öreg leszek, mint a tata vagy még gyerek,

és mi lesz a hóval, az is hullik tovább, és kik hógolyóznak az utcán, ha én nem leszek, és tényleg nem leszek, vagy leszek valahol, és hol lesz az a valahol, ahol nem leszek, és miért halok meg, ha olyan jó játszani veletek.

Lesz, lesz, lesz

pókból pókfonál, vasból kés, villa, kanál, malacból virsli lesz, jóebéd, ebédszag, kutyából kóborlás, fogból meg fogas, fociból horzsolás a térden, gól és szaladás, a cinkéből cinke lesz, a verébből veréb,

plasztikból darth vader, kukáskocsi, labda, barackból lekvár lesz, lekvárból jóllakás, nyárból unalom, vonalból firka, galacsin, tortából hasmenés, a reggelből sötét, a semmiből semmi lesz, mindenkiből szemét,

télből telelés, vérből verelés, csapból csöpögés, anyából testvér lesz, anyából gyógyulás, a gyógyulásból megint foci, megint horzsolás, virsliből, lekvárból, kifliből pedig leszek én, de belőlem mi lesz, mi lesz belőlem, mi lesz.

Én

nincs kedvenc étel, de ha muszáj mondani, akkor a rakott krumpli, nem szeretem a tortát meg a főtt csirkeagyat, és nem csak akkor, ha muszáj, hogy mit nem, hanem mindig,

félek a sötétben, ha nincs velem a kutyám, de félek attól is, hogy a kutyám egyszer átváltozik a sötétben nemkutyává,

rágom a körmöm, rágom a szám szélét, csámpás vagyok és lúdtalpas, anyáék mindig rám szólnak, hogy járjak rendesen, mégis én vagyok a leggyorsabb az utcában, meg a legokosabb is, persze, mandulaszemem van, mégsem szoktam soha verekedni,

az ujjam kormos lesz a forró sültgesztenyétől, ha érett barackot eszek fürdőgatyában, végigcsorog a kezemen, végigcsorog a combomon a ragacsos lé, és a dinnyét is így szeretem enni, de csak nyáron,

hát ez vagyok, szerintem ez vagyok, ez vagyok én.

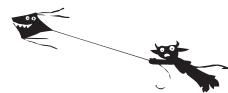
Erdős vers

te nyugtass meg, erdő, ha nem tudok aludni, takarj be levéllel, homokkal, szeméttel, küldj rám vad suhogást, puha avarszagot, túlevelek alól küldj egy marék gombát, karmold föl bőrömet kék szederindával, karmold föl arcomat csipkebogyóvérrrel,

te nyugtass meg, erdő, ha lázam van és fázom, benned is erdő van, abban még egy erdő, ahol a vad kutyák nem látják az őzet, abban az erdőben ott lapulok én is, zümmögj bennem, erdő, súgd meg a fák nevét, holnap fölgyújtanak, ma még zöld a szíved.

Balladám

a tizza vizében soha nem úsztam, loptam szőlőt, meggyet, hasaltam lóherében, nyáron nyaraltam, télen füstön lógtam, avas szalonnával ettem cinkéket, fogtam disznó farkát, perzseltem szórét, rozsdás késsel a fülét is megvakartam, öltem szöcskét, fecskét, legyet, szúnyogot, ablakot, orrot soha be nem törtem, tíz ujjammal búza közé túrtam, rúgtam labdát fűvön, rúgtam tehénlepényen, házunk mögött féltam a sötétben, veszett kutyámmal megugattam a holdat, voltam óvodás, csatár, janicsár, papírsárkányom sosem járt az égben, bolondnak kevés, hősnek túl sok voltam, törtem kukoricát, pucoltam gesztenyét, lyukas sajtba még több lyukat fúrtam, szedtem gombát mezőn, szedtem a töltésen, két apámat hagytam erdőszélen, üldöztek kutyák, tocsogtam iszapban, sokan jókedvükben szemem közé rúgtak, üres házunkból messzire futottam, hogy élek, sose bántam, csak sajnáltam néha.

Számos kérdés megválaszolatlanul marad, Viknek pedig menekülnie kell a Városból – ezzel zárul a Fekete fény első része, A Gömb, és valahonnan innen indul tovább a második, befejező rész is. Az első hang, amelyet hallunk a frissen megjelent kötetben, az Odaátban, nem a Viké, hanem a barátnőjéé. A közelmúlt eseményeit Ajla szemszögéből látjuk először, ő azonban, az olvasóhoz hasonlóan, nem tudja, hogy merre lehet Vik. (A decemberi Cimborában beszámoltunk a könyv kolozsvári könyvbemutatójáról, ahogyan az első kötet, A Gömb megjelenésével is több ízben foglalkoztunk.)

ZÁGONI BALÁZS

Odaát

(részlet az azonos című regényből)

1. Kézrel írott levél

Amikor Rod belépett az ajtón, először oktatásügyi ellenőrnek néztem. A kollégám mondta, hogy nemcsak a programon keresztül ellenőriznek, hanem néha személyesen is eljönnek, és egyszer egész biztosan beállít majd hozzám is valaki. Megállt a bejáratnál, épp a két hologram között, és egyenesen rám szegezte a tekintetét, miközben én egy kis diákkal foglalkoztam, akinek újra kellett terveznünk a profilját, mert az addigit már sem ő, sem a szülei nem tudták a hitelkeretükből fizetni. Próbáltam barátságos lenni a gyerkőchöz, mert amúgy is maga alatt volt, de a fejemben az járt, hogy na kész, ez egész biztosan egy ellenőr, és pont hozzám jön, pont ma, amikor túlórázom, és a napi jelentésem sincs meg. Hát ilyen az én szerencsém: biztosan rengeteg hibát fog találni.

Amikor végül odajött és leült az asztalomhoz, arra gondoltam, lehet, hogy mégsem ellenőr, mert azok többnyire inkognitóban jönnek, őt pedig egyből kiszúrtam. Ha ellenőr volna, legalább egy gyereket hozhatott volna magával, alibinek... Sokkal valószínűbb, hogy egy apuka, aki kiakadt, hogy a gyereke miket pakolt a profiljába, és most reklamálni akar, de ez se lesz könnyebb menet. Amióta a tizenkét évesnél idősebb gyerekeknek egyáltalán nem kell szülői beleegyezés, sok ilyen esetem van, és ezeket nagyon nem szeretem.

De aztán amikor a szemembe nézett, és hosszú másodpercekig egy szót sem szólt, minden elméletem összedőlt. Soha nem láttam még ilyen átható tekintetet. Olyan volt, mintha régóta ismerne.

– Nem ilyennek gondoltalak – szólalt meg végül. – Azt hittem, amolyan jó tanuló vagy, stréber típus. Most meg azt gondolom, hogy inkább lázadó. Az vagy? – Megint hallgatott egy darabig. – Meg kell hagyni, Viknek jó ízlése van.

Még mindig nem jutottam szóhoz.

– Jaj, bocsáss meg: Rod vagyok, Vik barátja. Pontosabban a mamájának a barátja. Van pár hírem a számodra Vikről.

Éreztem, hogy az erő kimegy a lábamból. Csak annyit tudtam kinyögni, hogy mindjárt lejár a munkaidőm.

– Remek. Akkor beülhetünk a szemközti teázóba.

Nem tudom, hogy mondhattam ilyen gyorsan igent egy vadidegen férfinak, mindenesetre, miután kiment, és elkezdtem lezárni a megnyitott profilszimulációkat, elillant a kezdeti bizalmam iránta. Tudtam, hogy ügynök, hogy te eltitkoltál előle dolgokat, de mindennél jobban meg akartam tudni, igaz-e a sejtésem, hogy most börtönben ülsz.

– Ígérem, mindjárt elmondok mindent. De engedj meg, hogy előbb én kérdezzek valamit – szólalt meg, miután rendelt két teát, nekem egy rooibost, magának egy feketét. Zöld melegítő volt rajta, fölötte meg sűrke zakó, ami nem túl szerencsés kombináció. Borostás volt az álla, de amúgy a haja, arca és a körme is ápolat, rendezett. Nem tűnt különösebben kisportoltnak, de zömök volt, és erősnek gondoltam.

– Mennyire fontos neked Vik?

Öt perc alatt sikerült másodszor is teljesen zavarba hoznia. Hogy lehet ilyet kérdezni? Hebegtem, kerestem a szavakat, és éreztem, hogy elpirulok.

– Hát, nem tudom... fontos – bökte ki végül.

– Rendben, igazad van. Nem teszek fel több kínos kérdést. De ezt muszáj volt, hogy tudjam, elmondhatom-e neked a továbbiakat. Meddig ismered a történetet?

Oké, harmadszor is sikerült zavarba hoznia, mert fogalmam sem volt, mennyit mondhatok el neki. Feltételeztem, hogy sokat tud. De mennyire sokat?

– Hát, kirándultunk az erdőben...

– Csak onnan mondd, hogy a drónok felszedtek titeket. Az nem lepott meg, hogy Vik Bokit próbálta védeni, és nem téged?

Negyedszer is sikerült neki. De igen, meglepett, és sokáig haragudtam is rád emiatt. Úgy éreztem, és néha még most is úgy érzem, hogy a kritikus pillanatban elárultál. Fontosabb volt a régi haver, a fajtádbéli, mint én, a városi csaj, aki egyébként a barátnőd. Vagy már nem vagyok az?

Azt tudtam, hogy ti sokkal inkább összetartoztok, és azzal próbáltalak mentegetni, hogy reflexből cselekedtél így, hiszen tényleg együtt nőttetek fel, és együtt éltétek át Galy megölését is. De ettől még fáj...

Engem behoztak a városi rendőrségre, és, kiskorú lévén, csak két napot tartottak bent, aztán kiengedtek. De erről most inkább nem írok.

Így utólag arra is gondoltam, lehet, hogy épp védeni akartál, tudtad, hogy én enyhébb büntetést kapok, és azt akartad, hogy engem külön vigyenek el. Talán. Végképp nem tudtam, hogy mit mondjak Rodnak, végül mégis bólintottam.

– De, meglepett...

– Ajja! – hajolt közelebb, és halkabba fogta a hangját.

– Két hírem van: az egyik, sajnos, rossz, a másik talán nem annyira. A rosszal kezdem. Vik nagyon súlyos büntetést

kapott. Megpróbáltam segíteni neki, hogy enyhítsenek rajta, vagy akár feltételeken szabadlábra helyezték, de nem volt túl együttműködő. Ez a rossz hír. A másik, ami talán jó, talán nem, az, hogy megszökött. Nem jó, mert ezzel a városi rendőrség szemében szökésben lévő veszélyes bűnözőnek számít. Jó, mert így talán nem tölti börtönben a legszebb éveit, és ha elég ügyes és találékony, márpedig én annak ismertem meg, akkor minden bizonnyal megtalálja a módját, hogy új életet kezdjen.

Itt szünetet tartott. Mit ért azon, hogy új életet? Valahol máshol? Nélkülem? Vik biztosan tudja, hogy én nem hagyhatom el a város külső övezetét, addig legalábbis biztosan nem, amíg a családnak ki nem fizeti a tartozását. Az enyémet és a szüleimét. Vagyis nem hagyhatom el körülbelül soha. Rod folytatta.

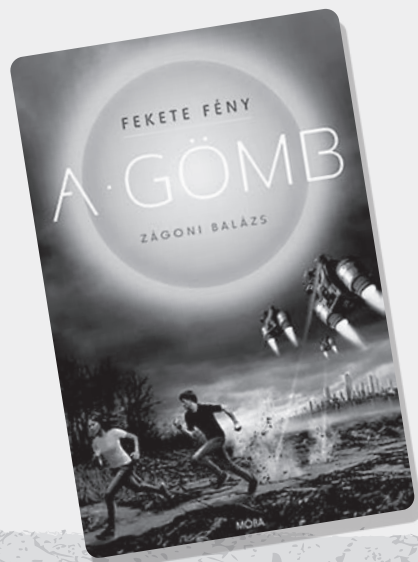
– Arra már sajnos semmi esélye, hogy itt éljen a Városban. Ha még egyszer beteszi a lábát, akár életfogytiglant is kaphat. Ha ellenáll, vagy menekülés közben kapják el, akkor... akár ki is olthatják az életét. De szerintem téged meg fog keresni. Amikor utoljára beszéltem vele, akkor az derült ki számomra, hogy fontos vagy neki. Nem lepődnek meg, ha újra felbukkanna az életében. Mielőtt végleg eltűnik.

Végleg! Mi az, hogy végleg?! És mi az, hogy ki is olthatják az életét? Milyen szépen fogalmaz, és közben milyen kegyetlen, amit mond! Forgott velem a világ, de Rod folytatta.

– Két dolog miatt viszont jó lenne, ha visszatérne. Az anyukája, vagyis a barátnőm rettentően aggódik érte. És úgy látom, rá fog menni az egészsége, ha nem láthatja viszont a fiát. Ezt Vik is sejtethné, de ő nem látja naponta az anyját, nem tudja, mennyire szenved. Én viszont látom, ahogy elemészi a félelem és a bizonytalanság. Az egyetlen fiáról van szó. Ti még nem találkoztatok vele, ugye?

Bólintottam, hogy ugye.

– Más: Boki. Boki is szökni próbált, de szökés közben meglőtték. Három találat is érte. Azóta kómában van. Vik az alapján, amilyen állapotban utoljára látta, könnyen azt hiheti, hogy meghalt, ez tűnik számára a legvalószínűbbnek. De a legjobb barátja él, igaz, beszélni nem lehet vele. Ha Vik még egyszer látni szeretné, van rá esély. Ki tudja? A kóma olyan furcsa dolog... Az is lehet, hogy a jelenléte segítene, és Boki magához térne. Nem tudom. Az is lehet, hogy Vik már nem láthatja sokáig életben. Arra gondoltam, hogy adok egy egyszerű kis butatelefont. Direkt nem szemüveget, hogy ne gyanakodjon. Nincs regisztrálva a Városnál, és kizárólag azt a két személyt lehet hívni vele, akit előre beprogramoztak. Vik mamáját és engem. Meg fogom tudni mondani neki, hogy hol fekszik Boki. Neked most is

megmondanám, de nem sokat érnék vele. Amióta készség van, a börtönkórház háromszor költöztetett más helyre. Én nem tudom őt bejuttatni, már így is messze túlléptem a hatáskörömet, és sokat kockáztatok. Azt viszont meg tudnám mondani, hogy Boki hol lesz éppen akkor, és ha tudok, ezenfelül is segítek. A többi rajta múlik. De mint említettem, az utolsó beszélgetésünk nem sikerült valami jól, ezért ha tőlem kapná ezt a telefont, valószínűleg nem merné használni. Azt hiszem, most nem bízik bennem eléggé. A kérdésem az: ha megkeres, te átadnád neki?

Gépiesen bólintottam, és közben próbáltam újrarendezni a világomat a hírek alapján.

– Megteszed ezt minden ellenszolgáltatás nélkül?

Nem értettem, miért kérdi. Persze hogy meg. Te szökésben, Boki kómában, jól nézünk ki! Mégis milyen ellenszolgáltatást kéne kérnem?! Rod láthatta rajtam a döbbenetet.

– Te nem tudsz üzletet kötni. Várj, segítek. Vik említette neked, hogy kinek dolgozom?

Bizonytalanul intettem, hogy nem, de erre lefegyverző „na ne már” arckifejezéssel nézett rám, amitől megint elpirultam.

– Kedves Ajja, nemcsak üzletet kötni nem tudsz, de azt kell mondanom, hazudni sem.

Az az igazság, hogy nyáron, a Zárórában alig mondtál nekem valamit. De aztán hajnalban, az erdőben, amíg téged vártunk, Boki rendesen kipakolt. Nagyon durva, hogy ez a pasi felfogadta, hogy kémkedjen utánad. Persze lehet, egy titkos ügynök épp ettől titkos ügynök.

– Figyelj, üzletet ajánlok neked.

Na nee. Most én következem, mi? Úgy látszik, valamit leolvasott az arcomról, mert felnevetett, majd megint sutogóra fogta.

– Nyugi, nem kell hordanod órát vagy ilyesmi. Ha esetleg ettől féltél volna.

Vártam, hogy folytassa, de elhallgatott, felállt és intett, hogy menjünk. Én is felálltam, még gyorsan kihörpintetem a teámat, felemeltem a táskámat, de aztán elbizonytalanodtam. Ő közben az ajtóban várakozott, és elmosolyodott. Ekkor már nem is tudtam, miért ijedtem meg ettől a pasitól. Ez a szakmája, oké, de azért rendes embernek látszik.

Kiléptünk az épületből, és elindultunk a forgalmas, késő délutáni utcán.

– Jobb itt kint. A falnak is füle van... Ajja, olyasmik akarok kérni, ami igazából nekem fontos. Nagyon szeretném, ha Nana, Vik mamája találkozhatna a fiával. Ott és akkor, amikor Vik akarja. Mondanám, hogy én ott se leszek, de mivel Vik minden bizonnyal valahol a Város külső peremén kívül

akar majd találkozni vele, azt hiszem, szükség lesz rám, nekem kell odavinnem Nanát. És Ajja, ha te addig nem találkoznál vele, akkor téged is elviszlek, ha akarod.

– De én nem léphetem át a külső perem határvonalát!

– Éppen ezért akarok üzletet javasolni. Az adósság az oka, nem?

Bólintottam.

– A szüleid adtak be kérvényt az adósság felfüggesztésére vagy elengedésére vonatkozólag?

– Persze, minden évben beadnak.

– És?

– Semmi. Egyszer sem fogadták el.

– Mikor adtátok be utoljára?

– Nem tudom pontosan, anyám intézi. Talán valamikor az év elején.

– Mit szólnál ahhoz, ha a Város felfüggesztené a tartozásokat?

Egy darabig szóhoz sem jutottam. Néztem, amint egy fiatal anyuka ikerbabakocsi tol velünk szemben a járdán. Az egyik fiúcska a kocsi hadonászott, és képen vágta az ikertestvérét, mire a másik felnevetett.

Egyáltalán lehetséges ez: felfüggeszteni valaki tartozását? Rod folytatta.

– Ha megígéred, hogy segítesz, akkor megpróbálom elintézni, hogy legalább egy évre felfüggeszsek nektek. És mivel fél órája láttuk egymást először, nem várom el, hogy megbízzál bennem. Addig nem kell, amíg nem győződtem meg arról, hogy én már megtettem, amit ígértem. Egyébként ez nekem sem olyan könnyű. Nem volna szabad ilyet csinálnom, ezért szükségünk van egy fedőakcióra. Arra gondoltam, hogy készíthetnénk egy rövid videót. Csak annyinak kéne rajta lennie, hogy sajnálsz, ami történt, és találkozni akarsz vele. És hogy szereted.

– Mit sajnálsz?

– Hát nem sajnálsz, hogy börtönbe került, meg hogy meglőtték Bokit?

– De... És találkozni akarok vele...

Próbáltam felfogni, mit jelentene a családomnak, ha ismét szabadon mozoghatnánk. Egy év alatt rengeteg mindent tehetnénk: utazhatnánk, talán láthatnánk a várost, ahonnan gyerekkoromban el kellett menekülnünk, apáék dolgozhatnának valahol máshol, ki tudja, lehet, hogy nem is ér olyan messzire a Város keze. És láthatnád végre téged! Csak ez az egész olyan fura.

– És mi lesz a videó sorsa?

– Megpróbálom a Hálózaton keresztül eljuttatni hozzá. Van egy tervem.

Egy darabig némán lépkedtünk egymás mellett, aztán finoman megragadta a vállamat, és annyit mondott:

– Gondold meg!

– Mikor készítenék azt a videót? – kérdeztem volna, de akkorra már eltűnt a tömegben.

Baktattam hazafelé, és próbáltam összeszedni a gondolataimat. Most, hogy már nem volt mellettem Rod, egyáltalán nem voltam biztos abban, hogy el kell fogadni az ajánlatát. Titeket is átvert. De... vajon látlak még valaha, ha nem fogadom el? Te nem jöhetsz be, én nem mehetek ki: patthelyzet. És ennek a pasinak tényleg fontos, hogy találkozz anyukáddal! És, gondolom, neked is az.

Így tépelődtem hazáig. Az egyetlen, amire jutottam, az volt, hogy elmondom anyámnak, mert vele a nehéz dolgokat is mindig meg lehet beszélni.

Amikor beléptem, már meg volt terítve vacsorához. Az asztalon virág, bor, a sütő felől igencsak jó illatok. Fejben végigpörgetem a családi naptárat, de semmi nem ugrik be, apáék évfordulója is csak jövő hónapban lesz. Mondjuk, olyan már volt, hogy Apa eltévesztette a hónapot, és eggyel hamarabb köszöntötte fel Anyát a születésnapján, de itt most úgy tűnik, hogy teljes az összhang. És piszokmód örülnek valaminek. Éppen apám érvel nagy hanggal.

– Nem megmondtam? Már az első perctől ezt kellett volna beírni! Hogy a gyerekeknek nem kellene dolgozniuk abban az egy évben, felvehetnének komolyabb kurzusokat, így magasabb értékű munkát végezhetnének a Város számára, és ebből kifolyólag gyorsabban tudnánk törleszteni. Ezeket kizárólag a pénz érdekli!

Nagyon riadtan nézhettem, mert apám rám pillantott és felállt.

– Nem halt meg senki, drágám! Sőt, anyád idén végre beleírta a kérvénybe azt, amit én már évek óta hajtogatok, és láss csodát, felfüggesztették a kölcsönünket egy évre!

– Mikor történt? – kérdeztem azonnal.

– Ma.

– De ma mikor?

Apám megvonta a vállát. Anya szólt ki a konyhából.

– Úgy két órája jöhetett az üzenet a házi képernyőre meg az én szemüvegemre. Nem mindegy? Úgyis mindig apádnak van igaza, nem?

Nem mondtam meg nekik, hogy nem. Várjunk csak: tehát körülbelül abban a pillanatban, amikor Rod belépett a showroomba. Véletlen egybeesés, és akkor nem is tartozom neki semmivel? Attól félek, nem így van: már előbb elintézte, mint hogy hozzám jött volna. Annyira biztos volt az igenben, hogy meg sem várta a választ!

– Na, nem is örülsz? – faggatott anyám. – Apáddal arról beszélünk, hogy a hétvégén elmennénk a hűgomékhöz délre, na, tudod, hova.

Anya már legalább két éve nem mondja ki Szegény Szomszéd nevét, mert az a rögeszméje, hogy úgyis minden beszélgetésünket lehallgatja a Város, és minél kevesebbszer ejtjük ki a szánkon a Szegény Szomszéd nevet, annál jobb nekünk. Pedig nagynénémek nem is Szegény Szomszéd-ban laknak, hanem a város mellett egy faluban. És amióta az eszemet tudom, csak ők jöttek hozzánk, de az utóbbi években már ők sem, azt mondták, egyre nehezebben ad vízumot a mi városunk. Mi még sohasem voltunk náluk.

Próbáltam lelkesnek tűnni, de nem nagyon ment. Az öcsém vidáman füttyörészett, a kishűgom körbeugrálta az asztalt, én meg csak álltam ott, mint akinek azt mondják, hogy férjhez adták a tudta nélkül, de nyugodjon meg, mert kiváló parti lesz!

Úgyhogy vacsora után úgy döntöttem, kedves Vik, hogy megírom neked ezt az egészet.

Nagyon hiányzol. Ha ezt megkapod, akkor tudni fogod, hogy Rod mit akar tőlem, és azt is, hogy lehet, kapsz majd egy videóüzenetet. Még nem tudom, milyet, mert Rod keze is benne lesz a dologban. És azt is tudod, hogy hétvégén megyünk délre, péntek délután indulunk, szerintem vasárnap jövünk vissza. A levél alján ott a cím, ahol leszünk. Hátha megkapod a levelem, és csodával határos módon eljutsz oda, és láthatlak! Akár titokban, éjszaka, bár szerintem nyugodtan jöhetsz nappal is, az enyéim nem haragszanak rád, na jó, Apa lehet, hogy neheztel egy kicsit, de nem fogja kimutatni. Anya pedig, nem fogod elhinni, de gyakran emleget. Jó értelemben!

Már elmúlt éjfél. Holnap csak délután vannak óráim, és nem dolgozom. Így ahelyett, hogy egy nagyot aludnék, fogok majd egy önjáró taxit, és kimegyek a volt kolóniá-tokba. (Képzeld, amióta nincsenek kolóniák, már a Városon kívülre is mennek az automata kocsik, egészen a külső peremig! Hát nem érdekes?) Ott fogom elrejteni a levelet a rézcső felső részében, ahol Apád levelét is találtuk, mert ez az egyetlen rejtékely, amit mind a ketten ismerünk. És oda talán eljuthatsz anélkül, hogy a Város elkapjon. Nagyon remélem, hogy megkapod a levelem, és hogy te kapod meg, nem más. Még időben. Ha nem tudsz eljönni délre, valahogy akkor is adj hírt magadról. Gondolom, nincs miről hívnod, vagy nem is mersz telefonálni, hiszen azonnal megtalálnának.

Nagyon hiányzol, írtam már?

Szeretettel:

Ajla

SZÁLINGER BALÁZS

Dunavirágzás

Szálinger Balázs

Négy-öt percig dühöng a pokol,
Tényleg pokol, tényleg dühöng: virágzik a Duna,
Idevirágzik a sziget közepére.

Az ujjbegyemen gyönyörű kis kérész,
Tápcsatornája sincs, sosem eszik, olyan
Nyugodtan alszik el, mintha mindig ezt csinálná.

Megkérdezhetem, hogy mit rögzítettél
Abból az emberből,
kinek a tenyerében meghaltál?

Hova viszed az adatot, kinek,
És ki fogja látni még rajtunk kívül,
Haragszol-e, hogy végül nem segített?

Tenyeremben gyönyörű kis kérész,
Övé minden áhítatom, amit megérdemelt –
Teraszunkon átkozott bogarak,

És öt perc múlva csend.

„Miért nem írnak manapság a költők klasszikus tájleíró költeményeket?” – kérdezte egy alkalommal, valamikor a 2000-es évek elején Molnár Vilmos kollégám, és ahelyett, hogy alaposan körülnéztem volna a kortárs tájköltészet piacán, könnyelműen megígértem, hogy írok én neki egy *ilyen* költeményt. Ígéret szép szó: *Csiki április* munkacímmel, a megrendelőnek dedikálva tényleg írtam is egy klasszikus tájleíró költeményt. És hogy milyen egy „klasszikus” tájleíró vers? Körülnéz az ember, észrevesz ezt is, azt is, aztán egyszerűen leírja, amit mindebből fontosnak talál. „Hideg, szürke, fekete: / április végén a kertem / ilyesmivel van tele” – kezdem az említett verset; a befejezés pedig: „Holnap hólé lepi el, / aztán fény, s még ami kell, / de hogy mikor lesz tavasz? / Pedig ráférne a kertre / holmi selymes ragtapasz. // No de mi van, hogyha ez a / sáros hófolt éppen az?” Tehát tényleg klasszikus tájleíró költeményről van szó, olyan értelemben, hogy mindvégig megmaradunk a horizontális síkon, nem akar „mélyre ásni” a vers, a „sáros hófolt = selymes ragtapasz” metafora ellenére sem.

Szálinger Balázs *Dunavirágzás* című versében egészen más a helyzet. Maga a vers a költő legutóbbi, 367°

című verseskötetéből származik. Ebben a kötetben, illetve előzményében, a 360°-ban Szálinger Balázs úgy ír a Kárpát-medence flórájáról-faunájáról-geológiájáról, hogy a horizontális sík (tehát mindaz, amit mi, közönséges halandók is láthatunk) csak kiindulópont ahhoz, hogy a vertikális síkon mi is alászállhassunk az idő (vagy a teremtés) mélyére. No de mit látunk mindebből a *Dunavirágzás* című versben?

„A dunavirág a kérészek rendjébe tartozó rovar, akárcsak az ismertebb tiszavirág, amelynél azonban jóval kisebb méretű” – olvassuk az *Ephoron virgo* (vagyis a *dunavirág*) ismertetésében. Vannak tehát ezek az „átkozott bogarak”, amelyek négy-öt percre (amikor kivirágzik a Duna) pokollá teszik a Duna-sziget lakóinak életét. Eddig minden rendben, ugye? „Tényleg pokol, tényleg dühöng”, „átkozott bogarak” – mint egy klasszikus tájleíró költeményben. Igen ám, csak hogy ott van a vers 3-4. szakasza (a szöveg tökesúlya), ahol már időtlenné tágu a perspektíva, csupán attól, hogy befejezetlen (mert befejezhetetlen) diskúciót folytatunk egyetlen „gyönyörű kis kérésszel”: „Megkérdezhetem, hogy mit rögzítettél / Abból az emberből, / Akinek a tenyerében meghaltál?” stb.

Hogy érthetőbb legyen, képzeljük el a következő helyzetet: ül valamilyen Isten a teraszon, egy másik „Duna-szigeten”, mi pedig (nyolcmilliárd ember) pokollá tesszük az életét. Négy-öt percre csupán, hiszen az örökévalóságához viszonyítva egy emberélet – tréfás kedvű geológusok és vallástörténészek gyakran figyelmeztetnek erre a közhelyre – tényleg csak szempillantásnyi idő. Nyilván, nekünk, embereknek van tápcsatornánk, enni is szoktunk. De vajon nyugodtan halunk-e meg Isten tenyerében? Mit rögzítünk belőle, és hová visszük az adatot? Haragszol-e Istenre, „hogy végül nem segített?”

Messzire kanyarodtunk volna Szálinger Balázs versétől? Egyáltalán nem. Néha úgy érzem, hogy a legtöbb, amit az ember tehet: megpróbál ilyen befejezhetetlen diskúciót folytatni Istennel, mint amilyent a vers alanya folytat a „gyönyörű kis kérésszel” a *Dunavirágzás*-ban. Már ha van egyáltalán olyan Isten, akinek az ujjbegyén négy-öt percre elidőzhetünk...

Külső-belső falak között (4.)

A falak között az osztály minden diákja „nehéz eset”, küszködnek bizonytalan társadalmi helyzetükkel, a kamaszkor kihívásaival, identitásuk bonyolultságával. Sérülékenyek, agresszívek, őszinték, kedvesek, kegyetlenek, szeretetre éhesek, gyerekek, kamaszok. **François Bégaudeau A falak között** című regényének tanár főhőse megküzd az osztállyal... az osztályért. Nem ellenük, hanem értük haragszik. Az általános viaskodást időnként személyes konfliktusok nehezítik. Ilyen a tanár „megütközése” az okos, túlérzékeny fekete lánnyal, Koumbával. Miután a lány többször is elveti a sulykot szemtelenkedésével, a tanár büntetésből fogalmazást írat vele arról, hogy miképpen tanulhatná meg egy kamasz tisztelni a tanárait. Koumba nem marad adós a válasszal, amint azt olvashatjuk a regényből származó alábbi részletben.

Dico lemaradt a többiek mögött a lépcsőn.

– Tanár úr, még lehetséges osztályt váltani?

– Inkább az osztály váltana Dicót.

– S az lehetséges, hogy a diákok leváltsák az osztályfőnököt?

– Na, igyekezz!

A többség már a fizikabor előtt várt. Fridából áradt a szó, mint egy szökőkútból, a többiek pedig mohón itták beszédét.

– S akkor én azt mondtam, nem vagyok a kurvád, s akkor ő azt mondta...

– Gyerünk befelé.

Nem aludtam jól. Mohammed meglökte Kevint, aki, eltúlozva a lökés erejét, megtántorodott, beleütközött az ajtó mellett balról az első padba.

– Tanár úr, látta, hogy meglökött?

– Nem érdekel.

Dianka a katedra mellett ért utol.

– Tanár úr, nem tudtam beszerezni a könyvet.

– Mindenki be tudta szerezni, csak te nem?

Souleymane csuklyával a fején jött be az osztályba, megvártam, hogy helyet foglaljon.

– Souleymane, a csuklyát, légy szíves.

Fejét lazán hátradobva csúsztatta vállára.

– A sapkát is.

Úgy kapta le azt is, mintha egy kapucnit volna hátra.

Dounia a fém tolltartója fedelében bámulta magát.

Dianka még mindig ott állt.

– Tanár úr, nem nagyon nagy baj, hogy nem tudtam beszerezni a könyvet?

– Semmi gond, csak annyi, hogy a szokásosnál is jobban el leszel tévedve az órán.

Megkönnyebbültem, hogy ilyen jól megúsza a dolgot, hátat fordított, és szinte felborította Fortunée-t, aki most nem viselt szemüveget, és éppen Koumba büntijét próbálta eljuttatni hozzám. Magam elé tartott tenyérrrel állítottam meg.

– Mondd meg neki, hogy tőle magától kérem.

Miután megkapta az üzenetemet a barátnőjétől, Koumba előrejött a hátsó fertályból, kezében a füzetlappal, amelyet szó nélkül ledobott a katedrára:

Egy tinédzser azáltal tanulja meg fokozatosan tisztelni a tanárát, hogy az folyton fenyegetőzik, és a diák fél, nehogy problémái adódjanak. Ezek csak példák. És én már megtanultam tisztelni önt, de a tisztelet kölcsönös kell legyen. Például ha én nem mondom azt önről, hogy hisztérikus, akkor ön miért mondja rólam? Én mindig tiszteltem önt, akkor nem értem, miért írta ezt velem?! Úgyis tudom, hogy pikkel rám, de nem tudom, mivel érdemeltem ki. Én nem azért jövök iskolába, hogy a tanár csak úgy viccelődjön velem! Elveszem én az ön jegyzetfüzetét? NEM! Én az ön diákja vagyok, ön az én tanárom. Tehát nem értem, miért viccelődik velem. Önnek az a dolga, hogy franciát tanítson. Elhatároztam, hogy minden órán a hátsó padban fogok ülni, így nem lesz fölösleges viszály közöttünk, hacsak ön nem fog „megkeresni”. Elismerem, hogy NÉHA tiszteletlen vagyok, viszont ha békén hagyunk, olyankor nem. De térjek vissza a megadott témához. Mikor azt mondom, hogy „folyton fenyegetőzik”, akkor például arra gondolok, hogy azt írta a füzetembe: „különböző kénytelen leszek súlyosabb intézkedéseket hozni”, nos, ez fenyegetés (legalábbis énszerintem!). És azért mondom, hogy „fél, nehogy problémái adódjanak”, mert az illető attól fél, hogy behívják az igazgatóhoz vagy kidobják. Én mindenesetre megígérem, hogy tisztelni fogom, ha ez KÖLCSÖNÖS. Mindenesetre még önre se fogok nézni, nehogy még azt mondja, tiszteletlenül néztem. És különben is franciaórán a franciáról kellene beszélni, és nem a nagymamánkról vagy a nővérünkről. Éppen ezért én mostantól nem is szólok önhöz.

Szócs Imre fordítása

Látom mögötted az élet folyamát

Németországban van egy iskola, ahol sulikezdesre az intézmény vezetője meghívja a szülőket és nagyszülőket is. Megkéri őket, hogy álljanak be a gyermekük mögé. Jobbról az apa, balról az anya. Mögéjük pedig az ő szülei, a gyermek nagyszülei, ugyanígy, jobbról a nagyapák, balról a nagyanyák. Persze, nagyon ritkán fordul elő, hogy valóban ott tud állni a két szülő és mögöttük a négy nagyszülő. Olyan is van, hogy a gyermek mögött egy szülő és egy-két nagyszülő áll, vagy nem áll senki, hiszen sok a menekült kisgyermek, és van, akinek a szülei meghaltak valamelyik háborúban, vagy már nem élnek a nagyszülők, illetve valamelyik szülő, esetleg máshol él-

messzeségekből áramlott sok, sok emberen keresztül éppen ide, ebbe a gyermekbe, aki az ő iskolájába került. Minden gyermekre úgy néz, mint az élet egyedi, hatalmas csodájára, akinek a forrása messze visz vissza az időben, sok emberöltőn keresztül, és aki most itt van, mert az élet azt akarta, hogy megszülessen, éljen, itt legyen, az ő iskolájába járjon.

Ezt jó pár éve mesélte el nekünk egy csoportos foglalkozáson az igazgató. Azóta is sokszor eszembe jut, amikor időnként azon kapom magam, hogy perelek, lázadok, itélkezem, vádaskodom és harcolok. Néha Isten ellen, máskor ember ellen, mikor, ami épp kézen-

nek. Olyan gyermek is van, aki mögött többen is állnak a szülők vagy a nagyszülők helyén, mert a szülők elváltak, és az új társat is magukkal hozták, mert most már ők is valamilyen formában a családhoz, a gyermek életéhez tartoznak.

Az igazgató úgy nyitja meg az évet, hogy minden gyermekre ránéz, bele a szemébe, és attól függetlenül, hogy fizikai értelemben áll-e valaki mögötte vagy sem, azt mondja neki, én látom mögötted édesapádat és édesanyádat, látom mögötted a nagyszüleidet. Ez az intézményvezető valóban látja a gyermek mögött az ő életének a forrását, hogy az édesanya és az édesapa, a nagyszülők által az élet folyama felfoghatatlan

fekvő. Amikor eszembe jut ez az igazgató, igyekszem az ember mögé nézni, a mögé az ember mögé, akire éppen haragszom, akivel harcolok, akit vádlok, akivel perelek, és látni, hogy ő is emberi életekből és sorsokból jön, neki is megvannak a maga harcai, perei és nehézségei, és ettől függetlenül az élet ebben a pillanatban is azt akarja, hogy ő pont így, amilyen, legyen, pontosan úgy, ahogyan azt is akarja, hogy én is, ebben a pillanatban is, pontosan úgy, amilyen vagyok, legyek.

Ez a kicsi emlékeztető csillapít a nagy peren, a nagy lázadáson, harcon, vitán és haragon, és kinyílik bennem valami, amire a legpontosabb szavunk talán az együttérzés.

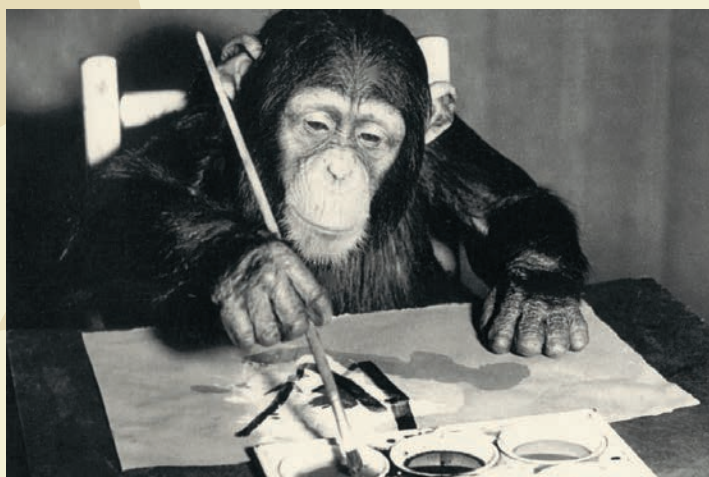
Sikított, ha nem engedték befejezni a festményét

A Szín-téren:
Congo,
a „rokon” művész

„Olyan érzése volt az embernek,
ahogy nézte őt festés közben,
mintha a művészet születését
tapasztalta volna meg.”

A londoni The Mayor Gallery neves művészei között szerepel több magyar alkotó is, például Vera Molnar, Jovánovics György, Pinchelyi Sándor, Bak Imre, hogy csak néhányukat említsem, de olyan óriások is, mint Joseph Beuys, Max Ernst, Julius Koller. A hosszú listán olvasom a számomra ismeretlen alkotók neveit, aztán megakad a szemem a Congóén, akinek tavaly decemberben mutatták be munkáit a galériában. Eddig nem hallottam róla, lássuk hát, mondom magamban.

Eladásos kiállításon történt, 55 festményből, pasztell-képből álló anyagról volt szó Desmond Morris szürrealista művész és etológus (az állatok viselkedését kutató zoológus) gyűjteményéből. A teljes anyag 400 munkát számlál, Congo „rokonom” ezt három év alatt gyártotta le, pusztán élvezetből.

Azt rögtön jelezni kell, hogy nem egy mai kollégáról olvasunk, hanem olyan alkotóról, akinek a képei

az 1950-es években készültek, aki tízévesen tüdőbajban hunyt el, alkotásai pedig olyan neves művészekhez kerültek magántulajdonba, mint Picasso vagy Miró. A közepes méretű képek egyenként 5-6 ezer fontot kóstálnak, nézem a galéria oldalán.

A történet valós, és az a különleges fordulat benne, hogy Congo... egy közönséges hím csimpánz volt. Minden úgy kezdődött, hogy Morris egyszer csak ceruzát és papírt adott neki, és ebből indulva aztán megállíthatatlan, szenzációs karriert futottak be a művészet csodaföldjén. Főleg absztrakt festészetet produkáltak. Morris szerint egy képzett művészettel foglalkozó egyén jobban megértheti Congo munkamódszerét, tudatos kompozícióit. Ugyanakkor óva int, hogy ne lihegjük túl, ne magasztaljuk fel a majom munkáit, hiszen inkább az a fontos, hogy mit képvisel az ő esete: azt, hogy a majom agyában ott motoszkált már egy primitív esztétikai érzékenység, ami szépen kifakadt belőle, aki, ugyebár, nem emberi lény.

Nézzük meg ezeket a munkákat. Expresszív vonalak és foltok látunk egy érzékeny, fiatal, alkotási lázban égő lénytől. Nem érdekes ilyen szempontból, hogy ki készítette. Absztrakt képek, amelyeken nem érzük tetten a reprezentációt, nem találunk szimbólumot, ugyanakkor nem tükröznek modort, stílust, megfelelési vágyat. A kis csimpangulatképeit nézve, úgy érzem, jó volt neki ezeket a munkákat elkészíteni, örömet lelte benne, szívesen adta át magát

az alkotásnak. Olyan maszat-munkák ezek, amelyek azért lettek meg, mert egészen egyszerűen... jó volt elkészíteni őket. Ezt az érzést mi, emberek gyakran elfeledjük...

Híres magyar festők – ahogyan önmagukat látták

Aquila János festő – a nével ellátottak közül a legrégebbnek tartott – önarcképe Velemér Árpád-kori templomának falfestményén (1377)

Mányoki Ádám, II. Rákóczi Ferenc udvari festője munka közben ábrázolta önmagát, kezében ecsetekkel és palettával (Önarckép, 1711)

Barabás Miklós Önarcképe is bizonyítja, hogy nem érdemtelenül tekintik a portréfestés legnagyobb magyar mesterének (1841)

Madarász Viktor, a magyar romantikus történelmi festészet mestere a nemzeti öntudatot kifejező díszmagyarban, azaz bársonymentében és aranyrojtos nyakkendővel örökítette meg arcvonásait (Önarckép, 1863)

Munkácsy Mihály, az első világhírű magyar festő, nemzeti festészetünk egyik megteremtője ereje teljében lévő, magabiztos férfiként ábrázolta önmagát (Önarckép, 1875)

A korában meg nem értett, zseniális művész, Csontváry Koszta Tivadar „Napút-festőnek”, a napfény, a levegő, a lángoló színek és a látomásos megőrkítőjének tartotta önmagát (Önarckép, 1896 – részlet)

A szabadban történő (plein air) festés magyar úttörője, Szinyei Merse Pál portréját a firenzei Uffizi Képtárban, a világ legnagyobb festőinek képmásai között őrzik (Önarckép bőrkabátban, 1897)

Több önarcképet festett az általa „kukoricásnak” nevezett stílust megteremtő Rippl-Rónai József is, a szecesszió korának legelismertebb magyar művésze (Vörössapkás önarckép, 1924)

A 20. század egyik legeredetibb művésze, a Picasso által „barbár zseniként” jellemzett Aba-Novák Vilmos a műveire jellemző, élénk színekkel ábrázolta önmagát (Önarckép, 1930)

„Festőszelfik” a reneszánsztól napjainkig

A firenzei Peruzzi kápolna falán, egy díszítmény akantuszlevelei között (véltetően) a freskót készítő Giotto di Bondone önarcképe rejtőzik (1320)

Andrea Mantegna padovai festő a mantovai hercegi palotában általa készített szoba egyik oszlopának díszítményére rejtette arcképét (1470)

Sandro Botticelli egyik festményének jobb oldalán a felénk néző fiatal férfi feltételezhetően maga a művész (A háromkirályok imádása, 1475 – részlet)

Elrejtett önarcképek a középkorból

Évszázados vágyunk arcvonásaink megőrzése önmagunk, családjunk, barátaink vagy az eljövendő nemzedékek számára. Napjainkban kedvelésekre váró szelfik (önfotók) százazrei áramlanak naponta a világháló közösségi oldalaira a kapcsolatteremtés vagy egyszerűen az önmutogatás eszközeiként. (A legelső Robert Cornelius amerikai fotográfus készítette 1839-ben, több mint egy percig mozdulatlanul állva fényképezőgépének lencséje előtt.)

A régi időkben csak a leggazdagabbak ékesíthették portréikkal palotáik falait, és csupán a festők örökíthették meg saját, tükörben látott arcvonásaikat.

Ókori és kora középkori művészek képmásai nem ismertek, az

önarcképek csak a reneszánsz korában kezdtek feltűnni, elsősorban templomok falképein. A legrégebb ismert, nével is ellátott két önarckép Magyarországon készült: az első a nyugat-magyarországi Velemér (1377), a második a Szlovéniához csatolt Mártonhely (1392) templomában található. Utóbbi mellett szalagra írt felirat őrzi a művész nevét: *Minden szentek, imádkozzatok értem, Aquila Jánosért, a festőért.*

A reneszánsz korában az előkelő megrendelők elvárták, hogy maguk is megjelenjenek a többnyire bibliai jeleneteket ábrázoló, sokalakos festményeken, a mesterembereknek tekintett festők társaságát azonban a képeken sem tartották kívánatosnak. Így az alkotók arcvonásait leggyakrabban a műveik szélére csempészték, felénk tekintő mellékalakok viselik.

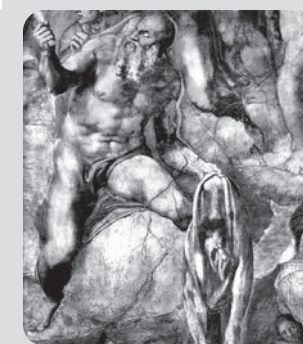
Paolo Veronese festményén zenészként jelennek meg korának legnagyobbjai: balra maga Veronese játszik viola de bracción, mögötte Tintoretto áll, a nagybögös pedig Tiziano (A kánaeni menyegző, 1562-1563 – részlet)

Fra Filippo Lippi vonásait A Szűz megkoronázása című festményének bal széléről felénk néző szerzetes arca őrzi (1445 – részlet)

Raffaello Santi Az athéni iskola című falképének jobb széléről, felénk tekintő mellékalakként festette meg önmagát (1510-1511)

Michelangelo a mártírhálált halt Szent Bertalan bal kezében tartott bőrére festette önarcképét a Sixtus-kápolna oltárfalának falképen (Az utolsó ítélet, 1535-1541 – részlet)

Jan van Eyck flamand festőnek az első önálló önarcképként számontartott, gondosan kidolgozott táblaképe, a *Vörös turbános férfi* (1433)

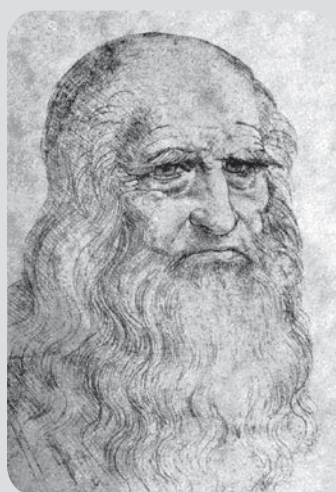
Az első ismert aláírt önarckép Jean Fouquet francia kódexillusztrátor rézlemezre festett miniatúrája (1450 körül)

A magyar származású Albrecht Dürer tizenhárom éves korában rajzolta első önarcképét (1484)

Raffaello Santi első ismert önarcképe a tizenhét éves művészt ábrázolja (1499)

Leonardo da Vinci hatvanéves korában rajzolt önarcképe, a legenda szerint, emberfeletti erővel és hatalommal ruházza fel azokat, akik a közelébe kerülnek (1512)

Arcok a reneszánsz virágkorából

Az önarcképek önálló alkotásokként a késő reneszánsz korától, a 15. század utolsó évtizedeitől váltak elterjedtté, amikor a leghíresebb művészek közül többen már rajzok és festmények egész során örökítették meg önmagukat.

A fiatalon elhunyt Raffaello Santi első önarcképe a tizenhét, az utolsó a harminchat éves festő arcvonásait őrzi. Albrecht Dürer a különböző életkorokból származó önarcképeinek legtöbbször elegáns öltözetben, előkelő nemesként – 1500-ban festett portréján Jézusként – jeleníti meg önmagát, ezáltal is tiszteletet, elismerést várva el megrendelőitől.

Leonardo da Vinci – a reneszánsz korának festő, zenész, költő, építész,

feltaláló, természettudós polihisztor – 1512-ben készítette egyetlen ismert, vörös krétával rajzolt önarcképét.

Festmények őrzik a reneszánsz virágkorának „nagy velencei triászaként” emlegetett művészek, Veronese, Tintoretto és a korának festőfejedelmeként számontartott Tiziano képmásait. A 16. század közepe táján az első ismert festőnők – a flamand Catharina van Hemessen (1548) és az itáliai Sofonisba Anguissola (1556) – is megörökítették önmagukat: mindketten ecsettel és palettával állnak készülő műveik előtt.

A virágokból, gyümölcsökből, állatokból, zöldegekből, gyökerekből, könyvekből alkotott portrékat festő Giuseppe Arcimboldo (negyedszázadon át Habsburg-uralkodók udvari festője) „papíremberként” ábrázolta önmagát.

A flamand id. Pieter Bruegel egyetlen ismert önarcképe egyaránt tükrözi a művész tehetségét, humorát és műveinek bírálójáról alkotott véleményét (*A festő és a műértő*, 1565)

A szürrealisták 16. századi előfutárának tekintett, jelmezeket, díszleteket és hangszert is tervező Giuseppe Arcimboldo papírdarabokból építette fel önarcképét (*Papírember*, 1587)

Készül az önarckép: Johannes Gump barokk kori osztrák művész a tükörben látott arcvonásait rögzíti vászonra (*Önarckép*, 1646)

A *beteg Bacchus-gyermek* című festményt a barokk első itáliai mestere, a kalandos életű, éppen egy betegség után lábadozó Caravaggio fiatalkori önarcképeként tartják számon (1593–1594)

Artemisia Gentileschi egy kizárólag férfiak uralta művészvilágban vált elismertté és a firenzei Művészeti Akadémia legelső hölgytagjává (*Önarckép lanttal*, 1615)

„Festőszelfik” a barokk korból

A barokk kor két évszázadának (1575–1770) stílusára jellemző látványosság és mozgalmasság a kor festőinek lendületes ecsetvonásokkal megfestett önarcképein is nyomon követhető. A barokk festészet legnagyobbjai (Velázquez, Zurbarán stb.) többnyire elegáns öltözetben, színpadias pózokban ábrázolták önmagukat. Van Dyck és Rubens udvari emberként, Nicolas Poussin talárban, filozófusként, Caravaggio római istenként jelenik meg önarcképén.

Az önarckép készítésének nagymestere vitathatatlanul a holland Rembrandt Harmenszoon van Rijn volt, aki – a reneszánsz nagyjainak (Leonardo, Raffaello, Michelangelo)

példáját követve – festőként csak a keresztnévét használta. Összesen közel száz (évente két-három) festményen, rajzon, metszeten örökítette meg az évek teltevel változó, hangulatát és lelkiállapotát is tükröző arcvonásait. Amszterdamba költözésének évében, 25 éves korában festett képein elegáns öltözetben, magabiztosan mutatkozva be leendő megrendelőinek. Az 1630–40-es években készült képeken drága ruháiban méltóságot és jólétet sugárzó férfiként jelenik meg, hangsúlyozva, hogy a festő nem kézműves, hanem alkotó művész. Életének utolsó éveiben festett önarcképeiről már a megfáradt, felesége és gyermekei halála után megkeseredett, elszegényedett festő tekint ránk.

Rembrandt egyetlen fennmaradt, egész alakos portréján – *Önarckép keleties öltözetben, kutyával* (1631) – főúri viseletben, tollas kalappal, kezét hetykén csipőre téve ábrázolta önmagát (a kutya állítólag utólag került a képre, hogy véletlenül túl nagyra sikeredett lábát eltakarja)

Az életének utolsó évtizedében készült Rembrandt-önarcképekről már hiányoznak a díszes öltözetek, a festő arcvonásai tapasztalatot, fájdalmat és bölcs belenyugvást tükröznek (*Önarckép két körrel*, 1660)

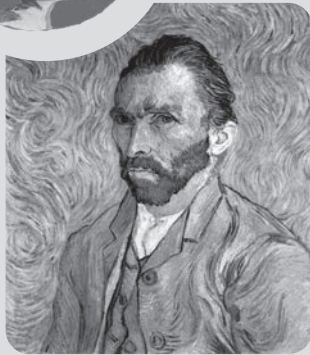

A festőként és diplomataként is sikeres – I. Károly angol király által lovaggá ütött – Peter Paul Rubens flamand művész portréja magabiztosságot sugároz (*Önarckép*, 1628–1630)

Anthony van Dyck (I. Károly angol király udvari festője) önarcképén az uralkodótól kapott aranylánc jelképezi a flamand művész társadalmi rangját (*Önarckép napraforgóval*, 1632–1633)

Az apró, hullámzó, csigavonalakban tekeredő ecsetvonásokkal festett portré csakis Vincent van Gogh közel negyven önarcképének egyike lehet (Önarckép, 1889)

Paul Gauguin egyik fő művével a háttérben alkotta meg erőteljes vonalakkal keretezett, élénk színekkel festett önarcképét (Önarckép a Sárga Krisztussal, 1890-1891)

Elnyújtott formák, hosszúkás arc és félig lehunyott szemek tanúskodnak arról, hogy a kezében palettát tartó művész Amedeo Modigliani olasz festő, a 20. századi avantgárd irányzat képviselője (Önarckép, 1919)

A művészet sokkal inkább fátyol, semmint tükör (Oscar Wilde)

Évszázadokkal ezelőtt a festmény a távol élők kapcsolattartásának egyik eszköze volt (Velázquez például évente elkészítette a hatévesen eljegyzett Margit Terézia spanyol infánsnő portréját, hogy Bécsben élő jegyese, I. Lipót magyar király nyomon követhesse arája fejlődését), és a művészek – a megrendelők elégedettségére – iparkodtak a valóságosnál szebbé varázsolni modelljeik arcvonásait. Platón ókori görög filozófus még tükörhöz hasonlította a festészetet, a 19. században kiteljesedett romantika korától azonban a festők – a tükörben látott képmások helyett – már az érzelmek és a belső értékek ábrázolását tartották fontosnak.

A legismertebb naív (művészeti tanulmányokat nem végzett) festők egyike, a vámos Rousseau-ként is emlegetett Henri Rousseau merev pózban, kifejezéstelen arccal ábrázolta önmagát, a környezetében állóknál jóval nagyobb méretben (Önarckép, 1890)

A magát a „legkolumbiaibb kolumbiai festőként” meghatározó Fernando Botero – festményeinek jellegzetes alakjaihoz hasonlóan – önmagát is kövér, egy kicsit esetlen figuraként ábrázolta (Önarckép torreadoröltözésben, 1992)

Paul Klee svájci művész kerek és szögletes mértani formákból (kör, ellipszis, háromszög, téglalap), egy kicsit nevetséges, egy kicsit bánatos bohócként festette meg önarcképét (Senetio, 1922)

Arcának ugyanazon oldaláról felénk néző két szemmel (esetleg két orral) kizárólag Pablo Picasso láttathatta önmagát festészetének szürrealista korszakában (Önarckép, 1931)

Az égig érő fa (részlet Jakab István meséjéből)

De mielőtt neki nem indult volna, eszébe jutott neki a két kis fája, amit elültetett a kert tövében. Mikor rá gondolt a fákra, fogta a bicskáját, nézegette, csak azon vette észre magát a legény, hogy emelkedik föl a fára. Mikor elérkezett a fának háromnegyedéig, szóval a felit meghaladta, körülbelül a háromnegyed részire emelkedett, hát ottan ért egy kis házikót. Odamegy a legény az ajtóhoz, mert nagyon ki vót bágyadva, fáradva, kopog az ajtón, nem hall semmi hangot bentről. Ráteszi a kezét a kilincsre, benyit a házba. Mikor benyit a házba, hát egy ősz öregasszony ült a kuckó mellett a sarokba, egy valamilyen nagy vastag könyvből olvasott. Köszön a kis kertész illedelmesen:

– Adjon Isten jó napot, öreganyám!

– Adjon az Isten, kis kertész, hát monddjad, mi járatba vagy te itt, ahol még a madarak se járnak sohase, hogy tudtál te ide feljutni?

– Hát, kedves öreganyám, én is elindultam szerencsét próbálni, tudja a Jóisten, sikerül-e vagy sem, csak annyit tudak mondani, hogy milyen járásba vagyok; én mire föl indultam, ennyire jöttem, aztán innen, ha sikerül, igen, s ha nem, úgy is jó lesz, ha sikerül, továbbmegyek, és hogyha nem, akkor visszamegyek.

Azt mondja az öregasszony neki:

– Na jól van, te kis kertész, ha már idekerültél, gyere, üljél ide le mellém, nézgesd ezt a könyvet, és tanuljál, tapasztaljál három évig, és három év alatt, hogyha kitapasztaltad magadat, akkor innen aztán tovább szerencsét próbálhatsz, mert amennyibe tudlak segíteni, segítelek és utasítalak. De hát nem tudnám elhinni én azt, hogy fel tudnál te jutni az égig érő fának a tetejéig.

Leült a kis kertész, odahúzódott az öregasszony mellé, se nem evett, se nem ivott három kerek esztendeig, hanem állandóan csak a könyvet nézte és olvasta, és mindenfélét jól megjegyzett magának, hogy amit elolvasott, mindenfélét, tudjon ő is, hogy mit tesz és mit jelent. Úgy fölvelt mindenfélét a három év alatt, minthogy abba született volna.

Amikor a három esztendője letelt, azt kérdezte tőle az ősz öregasszony:

– Na, kedves fiam, te idejössz, jöttél, nem is kérdezted, hogy ki vagyok, mi vagyok, kihez van szerencséd, hát láttam, hogy hűséges és tiszta szívű gyerek vagy, nem vétkeztél, nem hibáztál, hát úgy tudd meg, hogy

mindenféle terved sikerülni fog úgy, ahogy te magadba elhatároztad. Na, nézz ide, fiam, én vagyok Szent Péntek, innen tőlem még egy annyira, mint amennyit majdnem jöttél, egynegyed részire, még fogsz te ilyen kuckót találni, ott találkozni fogsz egy másik ilyen kis házikóval, ott fog lakni az én nagynéném, Szent Szombat. Elmész oda, ő aztán tovább fog téged utasítani. (...)

Nem sok idő teltével elérkezett a másik kis kunyhóhoz, épp úgy vót, ahogy az első öregasszony mondta neki. Ott is kopogott az ajtón, de senki nem válaszolt. Ráteszi a kezét a kilincsre, bemegy, ottan is ül még egy öregebb asszony a kuckóban, de még nagyobb és vastagabb könyvet olvasott. Köszön ott is illedelmesen:

– Adjon Isten jó napot, kedves öreganyám!

– Adjon Isten, fiam! Hát monddjad, kis kertészem, hogy mi járatba vagy te, és milyen szelek hordoznak errefelé!

Elmagyarázta a kis kertész mindenféle bánatját, mindenféle gondolatját az öregasszonynak, hogy milyen szándékkal van és milyen útnak van ő indulva.

– Hát jól van, fiam, hát mit mondott neked a húgom?

– Hát ni, öreganyám, azt mondta a húga, hogy jöjjelek el magához, keressem fel magát, mert maga tovább fog utasítani engem.

– Hát rendesen kitanultál, tapasztaltál a húgomnál?

– Igen.

– Na jól van, fiam, üljél ide mellém a kisszékre, három évig nézzed ezt a könyvet, olvassál, és miután kiolvastad, kitapasztaltad magadat, utasítani foglak téged tovább.

Odaült szó nélkül az öregasszony mellé, ott is se nem evett, se nem ivott, se nem vót semmi gond az eszibe, csak folyton olvasott, betűt betűhöz tett, szót szóhoz tett, és mindenfélét jól fölvelt az eszibe, nehogy össze tévessze az egyik tanulmányt a másikkal. Amikor letelt ottan is a három év, megkérdezte Szent Szombat tőle:

– Na, fiam, tudod te, hogy ki vagyok én?

– Igenis tudom, öreganyám, mert megmondta Szent Péntek.

– Na, jól van, fiam, innen még egy annyira, amennyit jöttél Szent Péntektől, még találsz egy ilyen kunyhót, ott fog lakni az én néném, Szent Vasárnap, és onnan aztán tovább fognak téged utasítani. Igaz, hogy időt veszítesz, de hát nálad nem számít az időszak, nem számítanak az évszázadok mindaddig az ideig, ameddig a kis babérlevél-fák uralkodnak a királynak a kertje közepiben.

Ezzel elbúcsúzott Szent Szombattól, tovább csak nézegette a kiskésit, még észre se vette magát, s már Szent Vasárnapnál volt. Ott is kopog az ajtón, ott is éppen úgy, mint előzőleg, nem válaszol senki se neki. Amikor ráteszi a kezét a kilincsre, magától nyílik az ajtó, bemegy, hát még egy öregebb asszony ült a sarokban, a kuckóban, ott egy még nagyobb és vastagabb könyvből olvasott, mint a másik kettő.

Annak is elmondta a történetet, az esetet, hogy milyen járatba van, hogy és mint van, mindenfélét szóról szóra elmagyarázta. Azt mondta neki Szent Vasárnap:

– Na, jól van, fiam, üljél ide mellém három évig, olvassál, csak arra vigyázz, hogy nehoggy összetéveszd, amit elejétől tanultál, mert csak egy szót tévesszél el, amit elejétől tanultál, és itt van neked a veszted.

Oda is adta a legény minden kis erejét, minden kis eszméletjét összegyűjtötte, odahúzódott Szent Vasárnap mellé, és mindenfélét jól megjegyzett szóról szóra, mindenfélét kiolvasott a könyvből.

Miután letelt a három esztendő, azt kérdezte tőle Szent Vasárnap:

– Na, fiam, tudod, mit tanultál te a hűgomnál, Szent Pénteknél?

– Igenis, tudom, öreganyám!

Magyar mesemotívum a cigány népmesékben

Az égis éris fa az egyik legismertebb mesemotívumunk, elterjedtsége annak tudható be, hogy sok változatban fordul elő, különböző kultúrákban és mesemondóknál. A mesekutatók is azt vallják, hogy a meséket a változatok éltetik, teszik eleven műfajjá. Így Berze Nagy János mesekatalógusa is tizenhét magyar változatát tartja számon az égis éris fáról szóló népmesének, előfordulását pedig kimutatja az egész magyar nyelvterületen. A meseolvasók számára legismertebbek Benedek Elek és Illyés Gyula feldolgozásai.

Berze Nagy János könyvet is írt a motívum történetéről (*Égis éris fa*. Mitológiai tanulmányok. Debrecen, 2004). Meglátása szerint az égis éris fa vagy tetejetlen fa képzete a magyarság ősvallásában, a sámánizmusban gyökerezik. A pogány hit a világot háromrétegűként képzelel el, amely föld alatti, földi és égis régiókból tevődik össze. A mindenkor mesemondók számára igazi kihívást jelent a föld alatti és az égis tartományok megjelenítése,

– Tudod, mit tanultál Szent Szombatnál?

– Igenis, tudom, öreganyám!

– Hát ki vagyok én?

– Hát Szent Vasárnap.

– Na, jól van, fiam, ha Szent Vasárnap vagyok, hát hallgassál ide! Innen elmész, már nem sokat kell menjél. Hogy jöttél te idáig?

– Hát eddig, öreganyám, én magam se tudom, hogy jöttem, elég hozzá, hogy itt vagyok.

– Na jól van, fiam, mostan tedd el azt a kis zsebkést a kezedből, de úgy tedd el a kést, hogy legyen eltéve, mert ha elveszíted a késedet vagy valaki meg fogja látni a késedet, amíg a munkát el nem végzed, hát tudd meg, hogy veszted lesz. Úgyis tudom, hogy rövid időn belül vissza fogsz ide hozzám kerülni. Most tartsd számba, amiket tanultál, és az Isten vezérelje az utadat, ahol mész.

– Hát jól van, öreganyám, hát én eddig jöttem, néztem a zsebkésemet. De hát innen hogy megyek?

– Na hát, fiam, úgy, ahogy eddig jöttél, úgy fogsz menni ezután is, gondoljál csak a fának a hegye felé, és majd meglátod, hogy fogsz odajutni.

(Forrás: **Nagy Olga-Vöő Gabriella: Havasok mesemondója. Jakab István meséi.** Akadémiai Kiadó, Budapest, 2002, 523–536.)

ebben segíti őket képességük szerint a mesei fantázia. Meséikben az égis éris fának tulajdonítják azt a fontos szerepet, hogy összekösse a földi és az égis világrészt, rajta keresztül lehet eljutni a fantáziájukban élő tündérorságba. Innen eredeztethető a világfa elnevezés is: „A világ teremtésekor a föld közepén nő fel a világfa, az istenek székhelye, ez a boldogság őshazája... A világ közepe méltó hely arra, hogy a világfa ott emelkedjék s az istenek ott lakjanak; a világ is azért van jól elrendezve, mert a közepén a világfa, az istenek otthona áll.” (Berze Nagy János).

Fontos mesei szimbólumot ismerhetünk meg tehát az égis éris fa motívumában, megmászása pedig nem mindennapi cselekedetnek számít. Erre a bravúrra nem akárki képes; a feladatra vállalkozó mesehősnek rendkívüli tulajdonságokkal kell megszületnie, vagy csodálatos képességekre, különböző varázseszközökre, esetleg segítőkire kell szert tennie.

Amikor a cigány mesemondók felveszik repertoárjukba a témát, a hozzá tartozó mesemotívumokat is áttemelik, természetesen a cigány ízlésvilágnak megfelelő változtatásokkal. Ezeket nevezi a szakirodalom vándormotívumoknak. Ilyen változtatás az is, hogy a cigány mesék égis éris almafáról, máskor pedig égis éris körtefáról beszélnek. Boros Olga meséjében (*Pernyeholló király fia*) az anya így szól az útra kelő fiához: „Te, Laci, én elmegyek a banyához, csináljon nekem egy körtefát, de olyat, hogy mikor elmész, hulljon le a levele, s mikor jössz, virágozzon, ez legyen a jel.” A Dobos Ilona által gyűjtött, *A tetejetlen fa* című meséből ezeket tudjuk meg az égis éris körtefáról: „Majdnem az eget hasítja a teteje ennek a fának. Arra nem lehet emberi lénynek fölmenni.” A Bari Károly által közölt mesében (*Körtefa János*) a körtefa elfogyasztott levele ejti teherbe a királylányt, a

születendő gyermek, Körtefa János innen nyeri rendkívüli képességeit.

Az erdélyi cigány mesemondók közül a görgényüvegcsúri Jakab István égis éris fáról szóló meseváltozata a leggazdagabb és a legszínesebb; változatos epizódjaival, gazdag szókinccsel és nyelvi fordulataival, valamint eleven fantáziájú történetmondásával kiemelkedik az ismert adaptációk közül. A mesei bonyolalmat az váltja ki, hogy egyik nap titokzatos körülmények között eltűnik a király kertben sétálgató leánya: „Egyszer egy vasárnap – gyönyörű szép virágokertje vót a királykisasszonynak – vette magát, és kisétált a virágokertbe, ott nézegette a virágokat, gyönyörködött bennük, mert neki minden öröme csak a virágokban vót, ment, járt elé-hátra ott a virágok közt, s egyszer olyan tizenegy óra tájban egy nagy fergeteg került, egy vihar, egy porfelhő, és a király

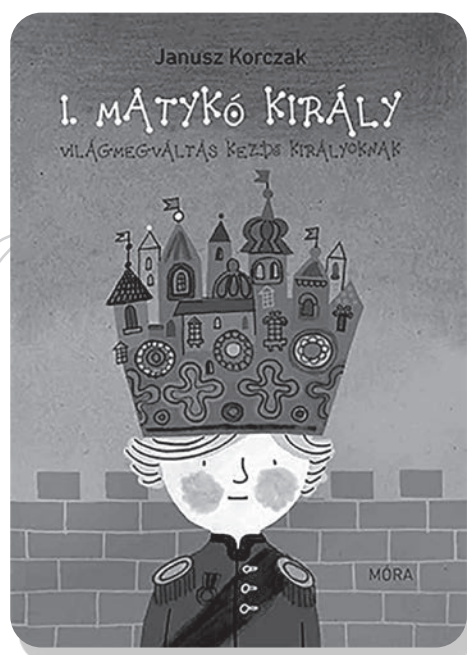
leányának nyoma veszett. Úgy eltűnt a királyleány, mintha a föld nyelte volna el.” Mindenfelé keresték, egyszerű és tudós emberek egyaránt kutatták a hollétét, mindhiába. Végül került egy ember, aki a nyomára akadt: „Hát honnan, honnan nem, valaki mégiscsak megjósolta a királynak, hogy vót a királynak az udvarában egy fa, az akkora hatalmas nagy fa vót, hogy a teteje az eget érte. És azt mondták, hogy annak a fának a tetején, ott van még egy másik ország, és oda van az ő lánya elvive.”

Adott tehát a mesei feladat: feljutni az égis éris fa tetejére és hazahozni a királyleányt. A feladatra sokan vállalkoznak: „grófok, hercegek, válogatott cigány legények, kajla kalapuk, lepcse szájuk, kapafoguk, mindenféle fajta nemzet ment oda szerencsét próbálni. De hát senki sem tudott az égis éris fára felmenni.” Végül a király kis kertésze is jelentkezett, csodák sorozata folytán sikerült feljutnia a fa tetejére és szerencsésen megmenekítenie a királykisasszonyt. Meserészletünk azt a fáradságos utat mutatja be, amelyet a kertészlegény fokról fokra megtesz az égis éris fán, hogy eljusson a célig.

A fontos dolgokért való kiállásról

Az új év, sőt évtized kezdetére három ösztönző erejű könyv bemutatására vállalkozik Cimbi. A látszólag különböző köteteket mégis összeköti valami: a bátor kiállítás. Az első regényben I. Matykó királyfit követhetjük nyomon, aki, annak ellenére, hogy még gyermek, megpróbál felnőni a rábízott feladathoz, és társai sorsán is változtatni. A második könyv egy ismeretterjesztő kiadvány, amely tudományos kutatások és statisztikai adatok segítségével, közérthető módon mutatja be az éghajlatváltozás következményeit, miközben cselekvésre ösztönöz. A harmadik regény története a természet és az ember világa közötti kötelékre, a barátságra és szeretetre épül.

JANUSZ KORCZAK

I. Matykó király

Móra Könyvkiadó, 2018

„Már kilométerekről megéreztem a szagát. Még 15–20 percnyi autótúra voltunk Treblinkától, amikor holttesteket láttunk a vasút mentén. Először csak kettőt-hármat, aztán egyre többet. Megérkeztünk a treblinkai állomásra, és úgy látszott, sok százan vannak. Láthatólag napok óta hevertek ott a nagy melegben. Az állomáson a vagonok élő és halott zsidókkal voltak teli. A vonat már több napja ott állhatott. Az a treblinkai nap volt a legszörnyűbb élményem a Harmadik Birodalomban.” Így emlékszik vissza Franz Stangel első napjára a lengyelországi Treblinka-2 nevű haláltábor parancsnoka, akit a megrázó látvány nem a tömeggyilkosság megfékezésére, hanem felgyorsítására ösztönzött.

A treblinkai haláltáborban Janusz Korczak, az általa igazgatott varsoói zsidó árvaház több dolgozója és mintegy 200 neveltje együtt vesz-

tette életét. Bár barátai többször felajánlották Korczaknak, hogy kimentik a gettóból, ahová a zsidó árváknak be kellett költözniük, ő nem hagyta magukra kis növendékeit.

Janusz Korczak nemcsak sokoldalú tevékenysége miatt izgalmas ember, hanem elhivatottsága miatt is: gyermek-, majd katonatorvosként kezdte pályáját, később gyógypedagógusként dolgozott, meghonosította a 20. század eleji, akkoriban legújabb pedagógiai gondolkodást az általa kialakított árvaház tevékenységében, számos pedagógiai témájú könyvet jelentetett meg, igazi nagy mesélő volt.

Korczak meseregénye *I. Matykó király* címmel 1969-ben jelent meg magyarul. Most, ötven év elteltével, a Móra Könyvkiadónak köszönhetően, újrarendelt, ünnepi kiadásban vehetjük a kezünkbe.

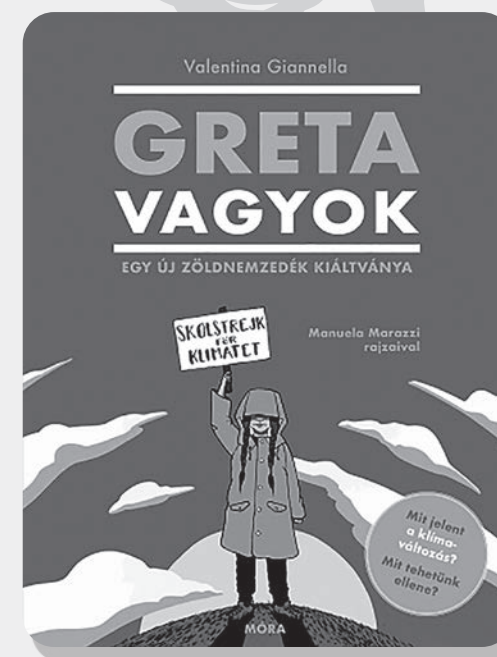
A történet kiindulópontja ismerős: az öreg király halála után a kis Matykó fejére kerül a korona, vállára pedig egy ország kormányzásának terhe. Nemcsak népmeséket, hanem történelmi eseményeket is felidéz ez a helyzet. Ami meglepő Korczak történetében: a kis király, a szerzőhöz hasonlóan, a gyermekek jogaiért és jólétéért is megpróbál kiállni. Matykó úgy érzi, miniszterei ellehetetlenítik, hogy változtasson a birodalom helyzetén, így megszökik. A meseregény kezdetén az első világháború harci jelenetei elevenednek meg, amelyek tudatosabbá teszik Matykót, akinek még rengeteg kihívással kell szembenéznie.

„Felnőttek egyáltalán ne olvassák a regényemet, mert vannak benne illetlen fejezetek, amelyeket nem fognak megérteni, és csak kinevetnének. De ha mindenképp ragaszkodnának hozzá, megpróbálhatják.

Hiszen a felnőtteknek semmit nem lehet megtiltani, mert úgysem fogadnak szót – és ki utasíthatná őket rendre?” – kacsint össze pajkosan a szerző fiatal olvasóival, egyúttal arra is utalva, hogy a fantázia világa néha már nem megélhető a felnőttek számára.

Részlet a könyvből:

„A király temetésén pompás gyászmenet vonult fel. Az utcai lámpákat fekete krepp-papírral tekerték körbe. Zúgott minden harang. Egy rézfúvós zenekar a gyászindulót játszotta, dübörögtek az ágyúk, meneteltek a katonák, különvonatokon virágokat hozattak a legforróbb országokból. Mindenki nagyon szomorú volt. Még az újságokban is csak arról írtak, hogy az ország egész lakossága siratja szeretett királya elvesztését. Matykó leverten gubbasztott a szobájában, mert bár örökölt egy királyságot, elvesztette az édesapját, és végképp egyedül maradt e világon. Édesanyjára gondolt, akitől a Matykó nevet kapta. Ő volt a királyné, mégsem volt gőgös. Sokat játszott vele, az ő kicsi fiával. Fakockákból várat építettek, meséket mondott neki, képeskönyveket nézegettek. Édesapjával ritkábban találkozott, mert – mint minden királynak, neki is – rengeteg fontos kötelessége volt. Egyfolytában hadi szemléket tartott, meglátogatott más királyokat, vagy meghívta őket magához. Ezenkívül általában tanácskozott vagy ülésezett. De olykor-olykor ő is tudott időt szakítani a fiára. Kugliztak vagy a királyi palota kertjének hosszú fasorain ügettek, a király lovon, Matykó pónin. És mi vár rá ezután? Örökké csak az az unalmas külföldi nevelő, aki mindig olyan képet vág, mintha éppen most nyelt volna le egy pohár jó erős ecetet. Meg aztán mi jó van abban: királynak lenni? Ha tényleg kitörne a háború, legalább harcolhatna. De mi dolga van egy királynak békeidőben?”

VALENTINA GIANNELLA

Greta vagyok - Egy új, zöld nemzedék kiáltványa

Móra Könyvkiadó, 2019

A *Greta vagyok* nem szépirodalmi kiadvány, a helye mégis éppen itt van, Janusz Korczak *I. Matykója* után. Az összefüggés egyszerű: Matykó mesehősként, királyi minőségében, Greta pedig (hétköznapi) tinédzserként gondolja úgy, hogy változtatni kell a társadalmon, amelyben él.

Greta Thunberg egy svéd lány, aki 16 évesen úgy érezte, maga is tud tenni a Föld jövője érdekében. Greta 2018-ban kezdett rendszeres pénteki sztrájkba a stockholmi parlament előtt, hogy ezzel hívja fel a figyelmet a visszafordíthatatlan természeti katasztrófára, amely az emberiséget fenyegeti a mértéktelen környezetszennyezés miatt.

Később több olyan diáktüntetésen is részt vett, amelyeket a világ különböző pontjain szerveztek fiatalok, és szakmai, politikai tanácskozáson is felszólalt. Greta szerint, amíg a klímakatasztrófa jelentette veszélyeket a döntéshozók nem veszik komolyan, fontosabb ezzel a kérdéssel tölteni az időt, mint iskolába járni.

Akik a Greta-jelenséget kritizálják, eltúlozzák gondolják Greta kiállítását, és a tinédzserek manipulálhatóságáról beszélnek. Ezzel szemben Greta szülei támogatásával, de adatokra hivatkozva és a beláthatatlan jövőtől megrémülve idézi fel azokat a szakértői véleményeket, amelyek hosszas tanácskozások helyett inkább pánikra, azonnali cselekvésre adhatnának okot.

A kanadai Severn Cullis-Suzuki 12 évesen, 25 évvel ezelőtt hasonló beszédet mondott, mint amelyet Greta a közel-múltban az ENSZ New York-i klímacsúcsán. Ez a helyzet nem azért aggasztó, mert két fiatal hasonlóan fogalmazva emel szót a jövőért, hanem azért, mert 25 év alatt nem jobb irányba változtak a dolgok, hanem a jelek szerint súlyosbodtak.

„Amit most megteszünk vagy nem teszünk meg, azon az én nemzedékem nem fog tudni változtatni. Amikor idén augusztusban elkezdődött az iskola, úgy döntöttem, hogy elég volt. A földre telepedtem a svéd parlament előtt. Iskolásztrájkot tartottam az éghajlatért. Néhányan azt mondták, iskolában lenne a helyem. Néhányan pedig azt: legyen klímaszakértő, hogy »megoldhassam a klímaválságot«. De a klímaválságot már megoldották. Minden tény és megoldás a birtokunkban van. Már csak fel kéne ocsúdnunk és változtatnunk. Miért kéne olyan jövőért tanulnom, amely hamarosan nem lesz többé, amikor senki nem tesz semmit azért, hogy megmentse azt a jövőt? Mi értelme tényeket magolni az iskolában, amikor a legfontosabb tények, amelyeket ugyanezen iskolarendszer legkiválóbb tudománya kínált, nyilvánvalóan nem jelentenek semmit se politikusainknak, se társadalmunknak.” (Greta Thunberg: *Iskolai sztrájk az éghajlatért. Változtass a szabályokon, hogy megmenthesd a világot!* – TEDx Stockholm)

Valentina Giannella könyvének fejezetei a tudomány, az igazságosság és az elkötelezettség értékein alapulnak. A könyv alapján nemcsak Greta elképzelését ismerheted meg, hanem a tudományos kutatások és statisztikai adatok közérthető bemutatása láthatóvá teszi, milyen folyamatok mennek végbe a bolygónkon.

„Mit jelent az éghajlatváltozás? Milyen következményekkel jár a jelenben és főleg a jövőben? Mit kell tenniük a kormányoknak, és mit tehetünk mi azért, hogy feltartóztassuk a folyamatot?”

Rövid fejezetekkel, naprakész adatokkal és remek illusztrációkkal ez a könyv tudományosan pontos, mégis közérthető látetet ad ama tíz és száz év közötti olvasóknak, akik meg akarják ismerni Greta, a fiatalok és a kutatók szigorú intelmeinek okait.” (részlet a kötet fülszövegéből)

KATHERINE APPLLEGATE Kívánságfa

Maxim Könyvkiadó, 2019

„Szerintem Bongó túlságosan is pesszimista, ahhoz képest, hogy milyen fiatal madár.

Bongó szerint én túlságosan is optimista vagyok, ahhoz képest, hogy milyen vén fa vagyok.”

Katherine Applegate regényének legszembetűnőbb különlegessége, hogy az elbeszélő a természeti világhoz tartozik, és kívülről figyel meg az emberek világát. A történet középpontjában Vörös áll, a tölgy. Vörös ugyan igazi kívánságfa, akivel a helyiek megosztják álmaikat, és várják a csodát, mégis van, aki nem hisz benne, sőt, zavarónak találja: a terület tulajdonosa ki akarja vágatni a terebélyes tölgyet. Míg az ember saját kényelme érdekében a fa kivágásán mesterkedik, addig Vörös és kis társai egy helybeli kislány, Tamara kívánságát próbálják teljesíteni: barátot szerezni a lánynak.

A regény fő szálán kívül számos izgalmas, apró rezdülés és történet húzódik meg a cselekménybe szöve, hiszen Vörös bevezet a fák nemzetségének sajátosságaiba, és a hozzá eljuttatott kívánságokról is személyes hangon mesél, fa-humorral tűzdeltlen:

„...ha véletlenül egy kivételesen barátságosnak tűnő fa mellett találod magad egy kivételesen szerencsésnek tűnő napon, akkor nem árt, ha figyelsz és fülelsz.

Nekünk, fáknek a vicceseléshez nincsen túl nagy tehetségünk.

Mesélni viszont jól tudunk.”

Utáncsok nyomában

Bízom benne, hogy a Cimborá olvasói között nem akad senki, aki ne tudná, hogy milyen élőlény nyomát keressük, amikor utáncsok után kutatunk. Ha akadna mégis egy-két bizonytalan, akkor segítek: a vörös utáncs a keresett élőlény. Pontosabban, állat. Jellemzői: ravasz, bosszúállásra hajlamos, bohó gyorsaságú és ügyességű, ezzel az ember tetteit utánozza, mímeli vagy majmolja. Tanulékony, tud szolgálni az asztalnál, kötélén táncolni.

Ezekkel a szavakkal jellemezték az 1846-ban kiadott, *A természetrajz elemei* című könyvben az **orangután**t, azaz, akkori szóhasználattal, **vörös utáncs**ot. A rokonai közül pár „ismertebb” fajról is említést tesz a könyv: **fekete utáncs (csimpánz)**, **ebfej (pávián)**, **rémke (maki)**.

Nyomukra persze csak az állatkertekben akadhatunk, hacsak nem vagyunk abban a szerencsés helyzetben, hogy részt vegyünk egy külföldi expedíción, kiránduláson, idegenvezetővel.

Ilyenkor, tél idején, egyébként az egyik legjobb mód a kikapcsolódásra, állatok megfigyelésére egy közeli állatkert, vadspark felkeresése, ahol a fenti fajok mellett talán még – a jelzett könyv fogalmazásmódjával élve – **csőrönd**, **nyakorjány**, **nyarga**, **afrikai gyil**, **öldök**, **óriás zúzár** is a szemünk elé kerülhet. Hogy kik, illetve mik ezek?

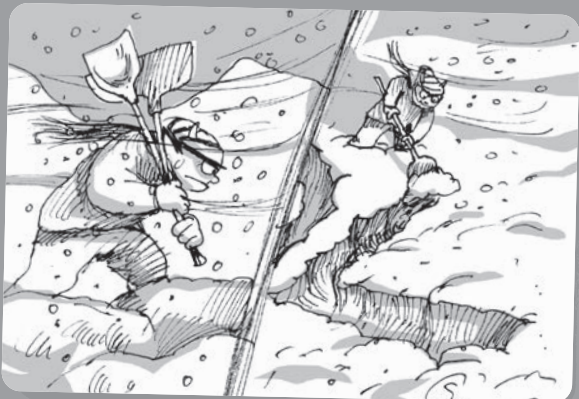
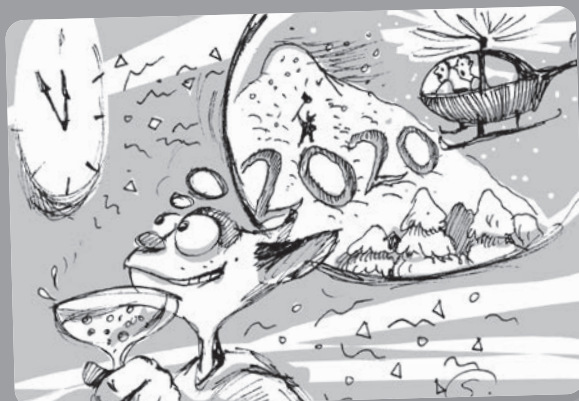
Sorrendben: **kacsacsőrű emlős**, **zsiráf**, **strucc**, **krokodil**, **kajmán**, **boa**.

A **foltos tűzölt (szalamandra)**, **héjincset (kerti meztelen csiga)**, **szökcsért (szöcske)**, **tülköncöt (orrszarvú bogár)** és **cserebulyt (májusi cserebogár)** majd tavasszal keressétek erdön, mezőn, értük nem kell állatkertbe látogatni.

„Elszámolt” évkezdés

Csillag István rajzai

Cimbi naplója

Szijasztok!

Most, hogy tél lett megint, autoval járok iskolába. Apuci vezet, met viszakapta a könyvét, amit egy felelőtlen söfür miatt vettek el tőle. A havas, sikos uton a másik söfür a kocsijával 120-al száguldózott. Szegény apuci *alig tudja megelőzni*, sakkor a rendőr még őt büntette meg, elvette a könyvét.

A tanárnők az új évbe is követik a divatot. Van, amelyik lefestette a haját, van, amelyik göndörítte, s a legtöbb lakkozza. Két csoportba osztottuk őket: **hajlakkosak s hajlakkatlanok**. Utóbiba tartozik a zenetanárnéni is. Tata azt mondta, hogy neki ez a kedvenc tanárnője, a többi mint 1 sör. Pedig nem is ismeri őket. Nem tudtam, miért mondja ezt Tata, de aztán Mama felvilágosított. *A sör az csak sör, de a tanárnő Boris*. Azóta igen vicces Tata, mióta megvették az új huzatos ágyat. Eddig csak szimpla ágy volt, de ez most modern: paplanhuzatos, párnahuzatos. Eccer még Apuci mondta a kémiatanárnőről, hogy rosszabb, mint egy kutya. Mert a kutya csak harap, de a **tanárnő Maris**. Így is magyaráz! Úgye, értitek?! Én, sajnos, nem értem a kémiát... :(

Azt biztos láttátok, hogy nem láttok *se az instán, se a messzendezeren, se a váccáppon*. Ez azért van, mert Karácsony után megirtam a Zangyalkának az igazságot, s letiltottak. Dühös voltam, mert megint az kapott jó telefont, akinek eddig is jó volt, s új leppopot az, akinek eddig is volt. Én meg jó voltam, serre fel megint sál, sapka, kesztyű. Elegem lett Angyalból, Mikulásból, Húsvétinyúlból, Fogtündérből. Anyuci mondja, hogy a zajándékoknak van eszmei értéke. De én inkább akarok egy eszmei érték nélküli **okosórát**, mint egy eszmei értékes fogkefét! **Ennyi!!!**

Ami jó, hogy jövőtől egy csomó órát kivesznek a tantárgyakból. Sa diákok választhatják meg, hogy mit akarnak tanulni. Mi már meg is szavaztuk. **Lesz 9 tornaóránk, 4 rajz, 2 biológia, 1 angol, 1 oszi segymatek**. A heti egy matek kötelező, azt az Oszi szavazta meg. Apropos Oszi. Már unom, hogy annyi oszióránk van. Mióta a másik osztályból ájtött Oszkár, egyéb sincs, csak így Oszi, ugy Oszi. Ablaktörés: Oszi, rajsszeg a tanárnő székén: Oszi, hogolyónyom a falon: Oszi, tej kex kiflicsata: Oszi, eggyes: Oszi, kettes: Oszi. Mit mongyak? Kicsit irigy vagyok.

Várom továbbra is leveleiteket, kérdéseitek, hamarosan *ojan honlapunk lesz*, amilyenről álmodni se. De azét merjete.

Szijasztok! Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

KÓNYA ÉVA

Önarcképek ecsettel, palettával

A flamand **Catharina van Hemessen** volt az első művész, aki festőállvány előtt állva, kezében ecsettel és palettával festette meg *Önarcképét*, és az első nő, aki rá merete írni festményére a nevét: *Én, Catharina van Hemessen 1548-ban festettem le magam, 20 évesen.*

Diego Velázquez híres művének középpontjában a testőrök, udvarhölgyek és udvari törpék által körülvevett Margit spanyol infánsnő áll, a művész a kép bal oldalán, a nagy méretű vászon mögött látható (*Udvarhölgyek*, 1656)

Francisco de Zurbarán, a spanyol barokk neves művésze Lukács evangélista, a festők védőszentjeként tisztelt orvos képében ábrázolta önmagát (*Szent Lukács, a festő a keresztre feszített Krisztus előtt*, 1630-as évek)

François Bouchert, a rokokó stílusú életképek neves francia festőjét – bár állította, hogy „a természet túlságosan zöld és rosszul van kifestve” – egy tájkép festése közben láthatjuk önarcképén (*Festő a műteremben*, 1720)

A modern realista festészet megteremtőjének tekintett **Gustave Courbet** francia művész barátai, támogatói és festményeinek modelljei társaságában alkotja művét (*A műterem*, 1855 – részlet)

A kettős önarcképen önmagát hagyományos mexikói öltözetben ábrázoló **Frida Kahlo** a Diego Rivera iránt érzett szerelmét és csodálatát fejezte ki azzal, hogy önmagánál jóval nagyobb méretűnek festett férje kezébe helyezte az ecsetet és a palettát (*Frida és Diego*, 1931)

Cimborá

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a 2019-2020-as tanévre!

Éves előfizetési díj:

30 lej (3,33 lej / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 lej / lapszám.

- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon •
- írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimboranet.net